

761

**”En määhalu olla väkivaltanen kellekkään,
jos mua ei pakoteta siihen”**

**Oikeuttamiskurssit väkivaltaisten miesten
puheissa**

**Jyväskylän Yliopisto
Psykologian laitos
Pro gradu -tutkielma
Terhi Partanen
Kevät 1998**

**JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
Psykologian laitos
PL 35
40351 Jyväskylä**

”En määhän halua olla väkivaltainen kellekkään, jos mua ei pakoteta siihen.” Oikeuttamiskurssit väkivaltaisten miesten puheissa

Tekijä: Terhi Partanen
Ohjaaja: Jarl Wahlström
Jyväskylän yliopisto
Psykologian laitos
Tammikuu 1998
41 sivua

TIIVISTELMÄ

Jyvässeudun tukiaseman, Mobilen ja Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen psykoterapiaklinikan yhteinen ”Vaihtoehto väkivallalle” -projekti alkoi keväällä 1996. Projekti jatkuu yhä ja sen tarkoituksena on kehittää ryhmäterapiahoitoa perheväkivaltaan syyllistyneille miehille. Projektin keskeinen idea on miestyöntekijöiden ja -terapeuttien työskentely väkivaltaisten miesten kanssa. Tämän pro gradu -tutkielman aineisto muodostui ensimmäisestä väkivaltaisten miesten terapiaryhmästä, joka aloitti helmikuussa 1996. Ensimmäisessä ryhmässä kävi kolme miestä terapian loppuun. Näistä miehistä kaksi oli väkivaltaisia rikollisia, joten ensimmäisessä ryhmässä kyseessä oli yleinen väkivaltaisuus perheväkivallan lisäksi. Terapiaryhmä kokoontui kahden miesterapeutin johdolla 14 kertaa kevään aikana. Istunnot videoitiin ja nauhoitettiin c-kasetille, josta ne transkriptoitettiin. Tutkimusmenetelmänä käytettiin diskurssianalyysia. Tutkimuksessa lähestyttiin väkivaltaa miehen näkökulmasta ja tarkasteltiin sitä, kuinka miehet oikeuttavat puheissaan väkivaltaista käyttäytymistään ja pyrkivät tekemään siitä hyväksyttävää toimintatapaa. Miehet oikeuttivat naisiin kohdistettua ja miesten välistä väkivaltaa eri tavoin. Naisiin kohdistettua väkivaltaa leimasi luonnollisuusdiskurssi, jolloin naisiin kohdistettua väkivaltaa pidettiin luonnollisena. Nainen esitettiin mm. ei-tasa-arvoisena, sukupuolensa kollektiivisena edustajana eikä naisella nähty olevan samoja oikeuksia kuin miehellä parisuhteessa. Mustasukkaisuusväkivaltaa pidettiin normaalina suhteeseen kuuluvana ilmiönä. Väkiältä parisuhteen ongelmana kierrettiin ja suhteen loppumista tai kriisiä selitettiin naisen väsymisellä. Miesten välinen väkiältä jaettiin hyväksyttävään ja ei-hyväksyttävään. Miesten välistä väkivaltaa oikeutettiin nojautumalla periaatteellisuusdiskurssiin. Tällöin hyväksyttävää väkivaltaa oikeutettiin vetoamalla periaatteisiin, joita olivat itsensä, läheisten ja heikompien puolustaminen, oikeutettu kosto sekä velvollisuuksien hoitaminen. Maskuliinisuus toimi tärkeänä taustana näiden periaatteiden rakentamisessa. Ei-hyväksyttävään väkivaltaan liitettiin periaatteettomuus. Keskeisenä väkivallan käytössä ja sen oikeuttamisessa nähtiin myös väkivaltainen rooli ja elämäntapa. Ratkaisuna väkivallan käytön lopettamisessa miehet näkivät väkivallan käyttöön johtavien periaatteiden (väkivaltaisen viitekehyksen) muuttamisen ja vaihtoehtoisten periaatteiden rakentamisen.

Avainsanat: väkiältä, perheväkivalta, parisuhdeväkivalta, miehet, ryhmäterapia, diskurssianalyysi, diskurssitutkimus

Psykologiassa väkivaltatutkimus on ollut pitkälti teko- ja henkilökeskeistä ja väkivaltaa on tarkasteltu yksilön problematiikasta käsin sekä epänormaalina käyttäytymismuotona (Simonen, 1994). Yhdeksänkymmentäluvulla *sosiaalisen konstruktionismin* ja siihen nojautuvan *diskurssianalyysin* myötä väkivaltaa on pyritty lähestymään toisenlaisesta näkökulmasta. Toinen perspektiivin muutos väkivallan tutkimuksessa on syntynyt miestutkimuksen lähtökohdista. Kun suurin osa väkivallasta on nimenomaan miesten käyttämää väkivaltaa, on perusteltua tutkia väkivaltaa miehiseen kulttuuriin liittyvänä ilmiönä (Grönfors, 1994). Miestutkimuksen lähtökohdista perhe- ja parisuhdeväkivaltatutkimuksessa on alettu kiinnittää huomiota yhä enemmän hyväksikäyttäjän ja miehen näkökulmaan.

Länsimaissa on vallinnut ambivalentti suhtautuminen perheen sisäiseen väkivaltaan ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Hydén & McCarthy, 1994). Toisaalta naisten ja lasten hyväksikäyttö on kiellettyä, mutta toisaalta vallitsee kyseenalainen miehisen hyväksikäytön hyväksyntä. Suomalaisessa yhteiskunnassa perheväkivaltaa ei periaatteessa pidetä sopivana, mutta silti tuntuu olevan erityistilanteita, joissa perheväkivalta hyväksytään mm. siksi, että se katsotaan yksityisasiaksi (Peltoniemi, 1984).

Miestutkimuksen painopiste on maskuliinisen kulttuurin ja sukupuoliroolien kriittisessä tarkastelussa (Sipilä, 1992). Pyrkimyksenä on ollut edesauttaa alistavaan maskuliinisuuteen liittyvien yhteiskunnallisten rakenteiden purkamista. Esimerkiksi Fosheen ja Linderin (1997) tutkimuksessa todettiin auttajainstanssien työntekijöiden sukupuoleen liittyvien stereotyyppisten asenteiden vaikuttavan motivoitumiseen väkivaltauhrien auttamisessa. Tällaisten asenteiden voidaan katsoa vaikuttavan esimerkiksi siihen, että naisiin kohdistuva väkivalta hyväksytään normatiivisempänä kuin miehiin kohdistuva. Tällöin väkivaltaa on syytä pyrkiä tarkastelemaan laajemmin yhteiskunnassa esiintyvänä ilmiönä kuin pelkästään yksilöproblematiikasta käsin.

Hepburn (1997) näkee modernin psykologian keskeisenä ongelmana *yksilöllisyyden korostamisen*. Yksilön patologisoiminen käyttäytymisen selittämisessä johtaa kehämäiseen päättelyyn: se mitä yksilö *tekee* tulkitaan johtuvan siitä, mitä hän *on*. Kun yksilön käyttäytymistä selitetään hänen persoonallisuudestaan tai luonteenpiirteistään johtuvaksi, joudutaan selitysten kehämäisyyteen, jossa ei kyetä saavuttamaan syvällisempää ymmärrystä sosiaalisten ilmiöiden suhteen. Esimerkiksi

aggression ja väkivaltaisen käyttäytymisen selittämisessä tulee ottaa huomioon se, että vaikka aggressiivisuus käsitettäisiin ihmisen käyttäytymisen kannalta lajityypillisenä ominaisuutena, sillä ei voida kuitenkaan *selittää* väkivaltaista käyttäytymistä (Marsh, Rosser & Harré, 1978). Sosiaaliset ilmiöt ja sosiaalinen käyttäytyminen, joille toimijat antavat tietyn merkityksen, täytyisi pyrkiä selittämään sosiaalisilla termeillä ja niiden syiden tarkastelulla.

Näkökulman muutos psykologiassa on Hepburnin (1997) mukaan aiheellinen. Yksilön stabiilin persoonallisuuden korostamisen sijasta olisi siirryttävä tutkimaan niitä näkökulmia, joita yhteiskunnassa on tarjolla identiteetin muodostamiseen. Vastakkain asettuvat tällöin modernin käsitys 'itsestä' *löytämisenä* ja postmoderni 'itsen' *luominen* (Cox & Lyddon, 1997). Jos halutaan ymmärtää sosiaalisia ongelmia, on oltava tietoinen niistä *diskursiivisista rajoituksista*, joiden puitteissa ongelmat rakennetaan/rakentuvat (Hepburn, 1997).

Postmodernin diskurssianalyysin avulla voidaan pyrkiä tunnistamaan joitakin niistä voimakkaista diskursseista, joiden puitteissa subjektiviteettien muodostuminen tapahtuu. Olennaiseksi muodostuu niiden merkitysten ja narratiivien löytäminen, joihin yksilöiden selonteot ankkuroituvat (Suoninen, 1997). Yksilön autonomia ei siten ole itsestäänselvyys, sillä ympäröivällä sosiaalisella järjestyksellä on vaikutuksensa niihin mahdollisiin autonomiahankkeisiin, joita yksilöllä mahdollisesti on (Shotter, 1981).

Kun väkivaltaisen puheen ja teon välille oletetaan yhteys ja väkivaltaisten tekojen tulkitaan heijastavan väkivaltaista yhteiskuntaa, tällöin väkivallan diskurssit nähdään olennaisena osana väkivaltaisen yhteisön, teon ja identiteetin konstruktiossa (O'Connor, 1995). Keskeisenä lähtökohtana nähdään se, että kieli, jota sosiaalisissa diskursseissa käytetään, voidaan valita. Näin sitä voidaan käyttää joko väkivallan hyväksymiseen tai tuomitsemiseen, tai molempiin.

Lähtökohdaksi voidaan ottaa esimerkiksi se, että tapa, jolla miehet puhuvat naisista ja intiimeistä suhteista, voi vaikuttaa väkivaltaisen käyttäytymiseen ja miesten valta-aseman oikeuttamiseen sekä hyväksikäytön salaamiseen (Adams, Towns & Gavey, 1995). Adamsin ym. mukaan miehet pyrkivät esimerkiksi kielen retoriikan avulla luomaan miesten valta-aseman luonnollisuuteen ja oikeutettavuuteen perustuvaa diskurssia. Kielen retoriikan analyttisen tarkastelun avulla voidaan ymmärtää mm. sitä, kuinka miehet saavat aikaan arkipäivän puhekäytännöissään hyväksikäytön oikeutuksen

naisiin nähden. Väkivaltaisten miesten puhekäytäntöjä koskevat tutkimukset ovat useaan otteeseen todenneet sen, että väkivaltaisilla miehillä on taipumus siirtää vastuu väkivallasta uhrille, oikeuttaa, selittää, minimoida tai pyrkiä kieltämään hyväksikäyttö kokonaan (Stamp & Sabourin, 1995). Tällainen ulkoistamisrepertuaari näyttää olevan hyökkääjällä keskeinen puhetapa (Lappalainen, Mäntynen & Wahlström, 1995).

Maskuliinisuuden ja väkivallan yhteenkietoutuminen on nähtävissä monissa miehisessä kulttuurin ilmiöissä. Tällöin niihin liittyy stereotyyppiseen maskuliinisuuteen kuuluva machouden ihannoiti, kilpailullisuuden korostaminen, feminiinisuuden stereotypisoiminen, naisten näkeminen välineinä sekä seksuaalisen pakottamisen hyväksyminen (Martin & Hummer, 1989). Katz (1995) pitää miesten joukkueurheilukulttuuria yhtenä esimerkkinä tällaisesta kulttuurista, joka rohkaisee tämän tyyppiseen käyttäytymiseen.

Grönforsin (1994) mukaan väkivalta liittyy keskeisesti yksilöiden ja ryhmien välisiin suhteisiin ja on siten osa normaalia yhteiskuntajärjestystä. *Väkivalta* ja *valta* liittyvät olennaisesti yhteen. Väkivallan näkeminen erityisesti osana miehistä vallankäyttöä on Grönforsin mukaan oikeutettua ja väkivaltaa on siten pyrittävä tarkastelemaan nimenomaan miehiseen kulttuuriin kuuluvana ilmiönä.

Stereotyyppiset asenteet naisia kohtaan vaikuttavat mm. siihen, että naisia kohdellaan välineellisesti. Scullyn ja Marollan (1993) tutkimuksessa raiskauksista tuomittujen miesten selityksiin heidän väkivaltaisesta seksuaalisesta käyttäytymistään liittyivät usein koston ja rangaistuksen teemat. Naisen nähtiin edustavan naisia (luokkana) yleensä ja taustalla oli ajatus siitä, että naiset ovat kollektiivisesti vastuussa raiskaajan ongelmista.

Miesten seksuaalisen väkivallan selitysten taustalla on usein ajatus siitä, että miehillä on oikeus kurittaa ja rangaista naista (Scully & Marolla, 1993). Tällöin maskuliinisuuden stereotypisoinnin voidaan ajatella luovan sellaisia asenteita, normeja ja käyttäytymismalleja, joiden pohjalta luodaan kulttuuria, jossa naisten seksuaalinen pakottaminen hyväksytään (Martin & Hummer, 1989). Seksuaalisesti aggressiivinen käyttäytyminen voidaan nähdä jatkumona, jossa raiskaus on tämän jatkumon toisessa ääripäässä (Scully & Marolla, 1993).

Hearn (1996) on tarkastellut miesten väkivaltaa *heteroseksuaalisuuden* näkökulmasta. Miehinä identiteetti on konstruktio, jota rakennetaan

heteroseksuaalisuuden ja väkivallan yhteenliittämisen kautta. Tällöin heteroseksuaalisuus toimii itsestäänselvänä taustana, jota vasten väkivaltaa harjoitetaan ja siitä puhutaan. Miehet uusintavat väkivaltaisuuttaan samalla, kun he tuovat esiin heteroseksuaalisuutensa. Edleyn ja Wetherellin (1997) mukaan identiteetin tuottaminen ei voi olla täysin omaehtoinen prosessi. Yhteiskunnassa vallalla olevat diskurssit ja institutionaaliset rakenteet määrittelevät osaltaan ne tavat, joiden puitteissa maskuliinisuutta ja identiteettiä voidaan ylipäätään rakentaa.

Postmodernin identiteetikäsityksen muotoutumisen ymmärtämisen kannalta tärkeä huomio on se, että diskurssien rajoitukset asettavat rajoituksia myös subjektiviteetin konstruktiolle (Hepburn, 1997). Koska itseä ei tuoteta diskursiivisesti erillisenä ympäröivästä maailmasta, samoin ei olla myöskään tietoisia siitä tavasta, jolla diskursiiviset käytännöt muotoilevat tietämisen tavat (Davies & Harré, 1990). Yksilö ja yksilöllisyys ilmentyvät näiden sosiaalisten vuorovaikutusprosessien kautta aina uudelleen muotoutuvana niiden erilaisten diskursiivisten (puhe)käytäntöjen kautta joihin yksilö osallistuu. Yksilöillä on vahva pyrkimys jäsentää kokemuksensa koherentin tarinan muotoon (Wahlström, 1993b). Itsen määrittely tapahtuu elämäntarinan ja identiteetikertomusten kautta

Psykologisia teorioita itsessään voidaan tutkia diskursseina, joita käytetään väkivallan oikeuttamisessa (Wetherell & Potter, 1989). Esimerkiksi Auburnin, Draken ja Willigin (1995) tutkimuksessa poliisin ja syytettyjen välisissä haastatteluissa väkivaltaa pyrittiin oikeuttamaan selittämällä sitä rooliposiosta käsin, jolloin se tulkittiin rationaaliseksi tai defensiiviseksi toimintatavaksi. Wetherell ja Potter tulkitsevat tällaisten selitysmallien lieventävän väkivaltaa eri tavoin ja pyrkivän kyseenalaistamaan niiden motiiveja, jotka kritisoivat väkivaltaista käyttäytymistä.

Tällaiset narratiivit voivat puolustaa voimakkaasti viranomaisten väkivallan käyttöä ja olemassaolevia instituutioita sekä estää niihin suunnattua kritiikkiä (Wetherell & Potter, 1989). Väkivaltaisen käyttäytymisen hyväksymisen taustalla voidaan nähdä ilmiö, jonka avulla väkivalta pyritään määrittelemään vallan intressistä käsin järkeväksi ja funktionaaliseksi (Husso, 1995). Marshin ym. (1978) urauurtava tutkimus jalkapallohuliganismista ja siihen liittyvää väkivallasta paljastaa sattumanvaraiselta ja kaoottiselta vaikuttavan väkivallan käytön taustalta käyttäytymisen ”järjestyneisyyden”.

Alakulttuurin omasta näkökulmasta voitiin hahmottaa viitekehys, jonka pohjalta voitiin määrittää ne tilanteet, joissa väkivallan käyttö oli hyväksyttyä.

Tässä työssä väkivaltaa tarkastellaan *väkivaltaisten miesten näkökulmasta* ja *puheessa* luotuna konstruktiona. Pyrkimyksenä on osaltaan haastaa yksilöä patologisoiva näkemys väkivallan selittämisessä. Tarkoituksena on hahmottaa sitä, *miten* miehet *selittävät* ja *oikeuttavat* väkivallan käyttöönsä siten, että se saadaan näyttämään *ymmärrettävänä* ja *hyväksyttävänä* toimintatapana. Väkivaltaa koskevien selontekojen pohjalta voidaan pyrkiä hahmottamaan niitä *sosiaalisia diskursseja*, joihin miehet vetoavat. Samoin tarkastellaan, miten *muutos* ja *väkivallan käytön lopettamisen* mahdollisuus rakentuvat miesten puheissa.

MENETELMÄ

Tutkimukseen osallistujat ja aineiston muodostuminen

Jyvässeudun Mobilen ja Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen psykoterapiaklinikan yhteinen ”Vaihtoehto väkivallalle” -projekti alkoi keväällä 1996, jolloin aloitti ensimmäinen väkivaltaisille miehille tarkoitettu terapiaryhmä. Tämän jälkeen on aloittanut kolme uutta ryhmää. Jyvässeudun Mobile on mukana kansallisessa *Mobile-projektissa*, jonka ovat organisoineet Suomen Mielenterveysseura sekä A-klinikkasäätiö. Jyvässeudun osalta projektissa mukana ovat myös poliisi, Jyväskylän kuntoutuskeskus sekä Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen psykoterapiaklinikka. Kuntoutuskeskuksen liittyminen hoitomalliin mahdollistaa myös sen, että asiakkaan päihdeongelmaa voidaan tarvittaessa hoitaa.

Mobile toimii tukiasemana, joka on avoinna seitsemän päivää viikossa, 24 tuntia vuorokaudessa. Tämä mahdollistaa sen, että perheen kriisitilanteisiin voidaan puuttua välittömästi. Avuntarvitsija voi tulla Mobileen koska tahansa aikaa varaamatta, joten apu on välittömästi saatavilla. Osana Jyvässeudun Mobile-projektia väkivaltaisille miehille on kehitetty, lähinnä perheväkivaltaan syyllistyneille, ryhmäterapiaa yhteistyössä Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen psykoterapiaklinikan kanssa. Miehet tulevat

terapiaryhmään joko Mobilen tai muiden viranomaisten kautta, tai voivat ottaa yhteyttä itse psykologian laitokselle.

Ennen terapian alkua miehet käyvät Mobilessa *arviointi- ja motivointijakson*, jonka avulla pyritään kartoittamaan asiakkaan tilanne sekä arvioimaan ja pitämään yllä motivoituneisuutta ennen terapian alkamista. Ryhmäterapia koostuu 15 kerrasta ja yksi istunto kestää 1,5 tuntia kerran viikossa. Ryhmään otetaan 8 miestä ja sitä vetää kaksi miesterapeuttia. *Miestyöntekijät* ovat olennainen osa Mobile-projektia. Sekä Mobilessa että ryhmäterapiassa nimenomaan miestyöntekijät ovat tekemisissä miesten kanssa. Osittain tämä malli on saatu Oslosta, jossa ATV-klinikka (Alternativ til vold) on toiminut jo muutaman vuoden ajan samalla periaatteella (P. Isdal, väkivaltaseminaari 4.6.1996). Norjassa on ollut erittäin hyviä kokemuksia miestyöntekijöiden käytöstä väkivaltaisten miesten ryhmäterapiassa.

Tämän tutkimuksen aineisto muodostuu ensimmäisestä väkivaltaisten miesten terapiaryhmästä, joka aloitti helmikuussa 1996 psykologian laitoksella. Ryhmään ilmoittautuneita oli seitsemän, mutta ensimmäisessä istunnossa paikalla oli kuusi miestä. Toiseen istuntoon saapui kolme miestä. Kolme miestä jatkoi terapian loppuun. Puolet (7) istunnoista oli sellaisia, jolloin paikalla oli yksi mies. Tällöinkin istunto pidettiin, mutta se pidettiin lyhyempänä. Viimeiseen (15.) istuntoon ei tullut kukaan miehistä.

Leimallista tälle ensimmäiselle ryhmälle oli se, että kaksi näistä kolmesta miehestä, jotka jatkoivat terapiaa, olivat *väkivaltaisia rikollisia*, jotka olivat saaneet tuomioita väkivaltaisuudesta ja muista rikoksista. Kolmas mies, joka jatkoi terapiaa, ei ollut saanut tuomioita väkivaltaisuudestaan. Ensimmäisen ryhmän miehille ei ollut Mobilessa järjestetty vielä motivointijaksoa ennen ryhmäterapian alkua. Tällä on varmasti ollut merkitystä siihen, että vain kolme kuudesta aloittaneesta miehestä jatkoi terapian loppuun. Perheväkivallan lisäksi ryhmää jatkaneet miehet olivat myös *muualla kuin kotona* väkivaltaisia, joten tämä on olennaisesti vaikuttanut sekä kysymyksenasetteluun että tulosten muodostumiseen. Kaikki miehet olivat naimisissa ja heillä oli lapsia joko edellisistä tai nykyisistä avioliitoistaan.

Ensimmäisessä istunnossa miehille kerrottiin istuntojen videoimisesta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta. Ryhmää kuvattiin viereisestä videohuoneesta eikä tutkimuksen tekijää esitelty miehille henkilökohtaisesti. Miehet eivät ilmaisseet kiinnostustaan

tutkimuksen tekijää kohtaan. He eivät tienneet tutkijan sukupuolta terapiassa käymisen aikana. Kaikilta miehiltä saatiin kirjallinen suostumus ryhmäistuntojen videoimiseen ja niiden käyttämisestä tutkimuksellisiin tarkoituksiin.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu 14 x 60-90 minuuttia videoituja ja C-kasetille tallennettuja ryhmäterapiaistuntoja, jotka olen nauhoittanut pääosin kaikki itse. Istuntojen pituudet vaihtelevat sen mukaan oliko paikalla yksi vai useampi osanottaja. Istunnot on transkriptoitu c-kasetilta kuunnellen purkulaitteen avulla. Kaiken kaikkiaan tekstiä syntyi n. 300 sivua. Tekstin muokkaamisessa on käytetty Microsoft Word 6.0 - tekstinkäsittelyohjelmaa. Istunnot on kirjoitettu erillisiksi asiakirjoiksi, jotka on numeroitu I-XIV. Asiakirjoissa on juokseva rivinumerointi, joka alkaa 1:stä (1-) jokaisen istunnon alusta. Näiden merkintöjen pohjalta tulososiossa käytetyt transkriptioista otetut tekstiesimerkit on helppo jäljittää alkuperäisiin istuntoihin niin tarvittaessa.

Diskurssianalyysi metodisena ratkaisuna

Diskurssianalyysiä ei voida käsittää selväpiirteiseksi tutkimusmenetelmäksi perinteisessä mielessä. Jokinen ja Juhila (1991) määrittelevät sen pikemminkin laajaksi diskurssin roolia ja luonnetta käsitteleväksi *viitekehyykseksi*, jonka pohjalta voidaan tehdä ainoastaan ehdotuksia diskurssien tutkimiseksi.

Tutkimuksen kannalta keskeisenä nähdään kielen konstruoitu ja konstruoiva luonne sekä kielenkäytön *funktionaalisuus* (Wetherell & Potter, 1989). Konstruktiivisuudella ymmärretään tällöin sitä, että kielenkäytöllä järjestetään, rakennetaan ja merkityksellistetään sosiaalista todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen, 1993). Kieli ja kielenkäyttö käsitetään mahdollisimman laajasti ja se pitää sisällään myös muut kommunikatiiviset elementit kuin puhutun kielen. Kielen käytön funktionaalisuudella tarkoitetaan sitä, että kielen käytöllä on *seurauksia tuottava* luonne. Diskurssianalyttisen tutkimuksen keskeisenä tehtävänä on tarkastella niitä asiantiloja, joita puhuja/toimija tekee (puhe)teoillaan mahdollisiksi. (Puhe)teoilla voi olla tilannekohtaisten funktioiden lisäksi hyvinkin kauaskantoisia ideologisia seurauksia. Näin tulkittuna puhuminen ymmärretään toimintana (Heritage, 1996).

Asiat nähdään rakentuvan *merkityssysteemien* kautta, jotka muotoutuvat erilaisten sosiaalisten käytäntöjen osana (Jokinen ym., 1993). Merkityssysteemien moninaisuus kuvastaa kielen *ei-heijastavuutta*. Tällöin kieltä ei oleteta todellisuuden kuvaksi eikä koodin purkamisena (Heritage, 1996). Kieli ei ole väline, jonka kautta päästäisiin todellisuuteen käsiksi, vaan se on itsessään todellisuutta tuottava ja todellisuus sinänsä avautuu ainoastaan tulkitsemisen ja ymmärtämisen prosessien tuottamina (Eskola, 1991).

Diskurssi voidaan määritellä siten, että se muodostuu verrattain eheistä ja säännönmukaisista merkityssysteemeistä (Jokinen ym., 1993). Tutkimuksen kiinnostus kohdistuu itse diskurssiin, koska diskurssia tai tekstiä ei voida ymmärtää tieksi tekstin takana olevaan todellisuuteen (Eskola, 1991). Tällöin diskurssi sellaisena kuin se on tuotettu nostetaan tarkastelun kohteeksi ja pyritään pohtimaan sen aiheuttamia seurauksia.

Kontekstuaalisuudella diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tarkoitetaan sitä, että toiminta tapahtuu aina tietyssä ajassa ja paikassa (Jokinen ym., 1993). Analysoitava toiminta ja sen tulkinta on siten suhteutettava kontekstiinsa. Arkitieto ja konteksti ovat resursseja, joiden kautta kuvaaville termeille saadaan mieli (Heritage, 1996). Ympärillä olevaa todellisuutta koskevat kuvaukset ja selitykset konstituivat sosiaalisen toiminnan muodon (Gergen, 1985). (Tutkimus)näkökulman kannalta keskeistä on se, että suurimman osan elämästään tavalliset yhteiskunnan jäsenet selostavat ja kuvaavat toisilleen erilaisia asiointiloja (Heritage, 1996).

Yksilöiden välinen vuorovaikutus ja kieli voidaan ymmärtää siten sosiaalista toimintaa koordinoivaksi systeemiksi (Shotter, 1985). Ymmärrys ja kokemus todellisuudesta hahmottuvat sen mukaan, miten toimijoiden *täytyy* puhua. Puhumisen tavat ovat moraalisesti pakottavia siinä mielessä, että puheessa yksilön on tehtävä itsensä ymmärrettäväksi sekä kyettävä oikeuttamaan tekonsa. Kyse on siis eräänlaisesta *sosiaalisesta selontekovelvollisuudesta*. Tämä selontekovelvollisuus on syvällä arkipäivän toiminnoissa ja huomaamatonta toimijoille itselleen.

Vasta silloin kun normeja rikotaan, tarvitaan selontekoja (Heritage, 1996). Sosiaalisia faktoja pidetään faktuaalisina, luonnollisina ja tavallisina. Kun yhteiskuntaelämässä toimitaan ja sitä ylläpidetään arkikuvausten välityksellä, tutkimuksissa pohditaan harvoin sitä, mitä toimijat *saavat aikaan* näillä *raportoimistoimillaan*.

Selonteot eivät rakennu yksilöllisesti, sillä sosiaalisesti jaetusta ymmärryksestä ei voi irrottautua (Suoninen, 1997). Selonteot kertovat siitä kulttuurista missä niitä käytetään. Selonteot pitävät sisällään esimerkiksi niitä *implisiittisiä teorioita*, joiden puitteissa toimijan tulkitaan olevan *vastuullinen* teoistaan. Selontekojen seurauksellinen voima tulisikin ymmärtää, varsinkin silloin ”kun kyse tuntuu olevan pelkistä oman aikamme ‘näinhän se tietysti on’ -kuvauksista tai normaalista toiminnasta” (Suoninen, 1997, 37).

Selonteot ovat tapa tehdä kielellisesti itsensä ymmärrettäväksi tai kulttuurisessa mielessä järjelliseksi oma toimintansa. Selonteot voidaankin jakaa sen mukaan, millä tasolla ne selittävät toimintaa. ”Itseselittävä toiminta” tuntuu niin luonnolliselta, ettei se kaipaa edes vihjeenomaista selittelyä (Suoninen, 1997). Implisiittiset selonteot sitä vastoin vihjeenomaisesti pyrkivät perustelemaan toimintaa ja eivät ole samalla tavoin ”kulttuurisesti jaettu vakio” kuin itseselittävä toiminta.

Aineiston analyysi

Väkivalta herättää voimakkaita tunteita ja on siinä mielessä tutkimusaiheena ongelmallinen. Tämän vuoksi ensimmäisten lukukertojen aikana kävin ”keskustelua” aineiston kanssa pitämällä *päiväkirjaa*, jonka avulla pyrin tuomaan julki vastenmielisyyteni aineiston herättämistä tunteista. Tarkoitukseni oli laimentaa aineistoon kohdistuvaa voimakasta tunnelatausta ja päästä eroon diskurssianalyttisen tutkimuksen kannalta haittaavasta miesten ”psykologisoimisesta” siten, että en pyrkisi arvioimaan miesten puheiden autenttisuutta tai tulkitsemaan väkivaltaa modernin psykologian näkökulmasta ”jonkin todellisemman sisäisen psyykkisen todellisuuden” ilmentymänä.

Diskurssianalyttisen näkökulman omaksuminen osoittautui aluksi yllättävän työläältä, sillä modernin psykologian perinne elää voimakkaasti arkipäivän diskursseissa ja ajattelumalleissa sekä tietenkin psykologian opiskelutraditiossa. Kun Stilesin (1993) mukaan laadullisessa tutkimuksessa reliabiliteettiä voidaan tarkastella pyrkimällä mahdollisimman avoimesti paljastamaan mm. tutkijan henkilökohtainen orientaatio, konteksti, tutkijan sisäiset prosessit tutkimuksen aikana, intensiivinen aineiston käsittely sekä tulkintojen perusteleminen, olen tässä pyrkinyt tuomaan edellämainitut seikat esille mahdollisimman kattavasti.

Olen lukenut tekstiä lävitse kymmeniä kertoja ja toistuvien lukukertojen jälkeen pystyin lähestymään aineistoa tästä uudesta näkökulmasta käsin. Aineistosta hahmottuneen *kokonaiskuvan* pohjalta alkoi myös kysymyksenasettelu tarkentua. Alustava tutkimuskysymykseni koski sitä, kuinka miehet rakentavat puheessaan väkivaltaista identiteettiään, mutta useiden lukukertojen jälkeen aineistosta alkoi elää identiteettikysymyksen sijasta se, kuinka miehet puheissaan oikeuttavat väkivaltaista käyttäytymistään ja pyrkivät tekemään siitä hyväksyttävää toimintatapaa.

Ehrnroothin (1990) tulkinnan mukaan hyvä tutkimuskysymys on hyvin rajattu sekä sellainen, jota voidaan testata. Se on ikäänkuin jo tiedetyn aukkopaiikassa. Laadullisissa tutkimuksissa tulkintahypoteesien keksimiseen ei voida osoittaa tarkkaa menetelmää, vaan se syntyy aiempien tutkimusten pohjalta, jossa intuitio on keskeisessä roolissa. Alasuutari (1989) näkeekin kvalitatiivisesti orientoituneen tutkijan pyrkimyksenä olevan etsiä yksilöllisen variaation rajoja, jonka pohjalta voidaan määritellä esimerkiksi yhteisötajun rakennetta tai kulttuurista kielioppia.

Kun olin saanut aineistosta riittävän selkeän kuvan kokonaisuutena, täytyi valtava tekstimassa (n. 300 sivua) saada jollain tavalla hallittavaan muotoon. Alustavien tulkintahypoteesien rakentamisen jälkeen kävin jokaisen miehen puhetta istunto istunnolta lävitse ja poimin tutkimuskysymykseen liittyvät *kuvaavimmat tekstiesimerkit erillisiksi tiedostoiksi*. Näin syntyi kolme erillistä tiedostoa. Näitä erillisiä tiedostoja luin taas yhä uudelleen ja pyrin tarkentamaan näkemystäni aineistosta.

Näiden erillisten tiedostojen pohjalta rakensin *yhteenvetotiedoston*, johon keräsin jälleen kerran jokaisesta ”erillistiedostosta” tutkimuskysymystä koskevat edustavimmat puheotteet. Tällä tavoin pienensin aineistoa keräämällä ja keskittymällä olennaisiin esimerkkeihin. Aineiston hallittavaan ja prosessoitavaan muotoon saattaminen on tehty nimenomaan tällaisen aineiston ”tislusprosessin” kautta. Tätä yhteenvetovaihetta ja ”tislamista” voidaan nimittää aineiston *käsittelyksi*, jossa aineistosta karsitaan kaikki turha ja pyritään saamaan se sellaiseen muotoon, jonka pohjalta se on valmis eriteltäväksi (Ehrnrooth, 1990).

Analyysin kattavuuden kannalta olennaista on se, että tulkintoja ei ole perustettu satunnaisiin poimintoihin (Ehrnrooth, 1990). *Varsinainen analyysi* tehtiinkin tämän ”tislatus” ja käsitellyn aineiston pohjalta, vaikka aineiston käsittely ja karsinta aiemmin tapahtui alustavan analyysin pohjalta, joka muotoutui aineiston ensimmäisten

lukukertojen aikana. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysiä ei voida pitää tutkimusprosessin viimeisenä vaiheena, sillä se kietoutuu tällä tavoin kehämäisesti yhteen aineiston keruun kanssa (Tesch, 1990). Varsinaisessa analyysivaiheessa aineistoa on tarkoitus tarkastella keskittyneesti ja tiiviisti esiin nostetun tutkimuskysymyksen kannalta. Wahlströmin (1993a) mukaan tulkinta tapahtuu tämän tiivistyksen kautta nousseiden löydösten vertailuna ja uudelleenjäsentämisenä. Tavoitteena on luoda aineistoa hyvin kuvaava synteesi.

Tulosten intensiivisen analysoinnin kannalta ongelman muodosti nimenomaan aineiston runsaus. Tutkimusongelmassa pysyminen vaati aineiston osalta perusteltua karsintaa ja keskittymistä. Tulososioon on pyritty valitsemaan siten tulkinnan kannalta kaikkein kuvaavimmat tekstiesimerkit. Tulososiossa tulkinnan seurattavuuden kannalta tekstiesimerkit on aina pyritty sijoittamaan ensin ja sen jälkeen tulkintaosuudet. Esimerkit (fontti 10) ja tulkinnat (fontti 12) on erotettu toisistaan myös kirjaisinkoon mukaan. Tulososion laajuuden vuoksi kokoava yhteenveto tuloksista on pohdintaosion alussa.

Tärkeimpänä kriteerinä laadullisen analyysin onnistumisen kannalta Eskola (1991) pitää diskurssien rakentumisesta esitetyt tulkintojen perustelut. Tällöin keskeisenä pyrkimyksenä laadullisissa analyysissä on tutkijan ajatuskulkujen mahdollisimman avoin esittely, koska tulkintaa tapahtuu analyysin kaikissa vaiheissa ja olennaiseksi nousee se, että ajatuksen kulku on nähtävissä ja muiden tavoitettavissa. Mäkelä (1990) pitää kvalitatiivisen kuvauksen yksinkertaisuutta ja taloudellisuutta tutkimuksen onnistuneisuuden hyvänä ulkoisena kriteerinä. Laadullisen analyysin toistettavuuden ja arvioitavuuden kannalta keskeiseksi nouseekin se, että lukija kykenee seuraamaan tutkijan päättelyä, jonka pohjalta hänellä on edellytykset hyväksyä tai riitauttaa tehdyt tulkinnat ja johtopäätökset.

Kun reliabiliteetillä viitataan havaintojen tai aineiston luotettavuuteen (toistettavuuteen) ja validiteetillä tulkintojen luotettavuuteen, laadullisen tutkimuksen kannalta keskeinen ongelma on se, että aineiston keruun ja tulkinnan välille ei voida vetää näin tarkkoja rajoja (Stiles, 1993). Samoin jos todellisuuksia katsotaan olevan useita, on selvää että tutkimuskin voi tuottaa vain yhden näkökulman ilmiöstä, joten tällöin arviointikriteereiksi täytyy ottaa toisenlaiset käsitteet (Tynjälä, 1991). Mäkelän (1990) mukaan kvalitatiivisen analyysin toistettavuudessa ei ole kyse reliabiliteettiongelmasta eikä kvalitatiivisen tulkinnan onnistuneisuutta voida verrata esimerkiksi tilastollisen

mallin osuvuuteen. Tulosten toistettavuutta ei voida Ehrnroothin (1990) mukaan pitää laadullisen analyysin pätevyyden mittarina. Jos objektiivisuuden määritelmänä pidetään sitä, että tutkimuskohde ja sen ominaisuudet ovat tutkijasta riippumattomia, tällöin tieteellisen menetelmän päämääränä ei voida pitää uskottavuutta, vaan perusteltavuutta.

TULOKSET

Väkivaltaa tutkittiin tässä työssä väkivaltaisten miesten puheissa luotuna konstruktiona. Tätä kautta pyrittiin löytämään niitä diskursseja, joihin vetoamalla nämä miehet oikeuttavat väkivaltaista käyttäytymistään ja pyrkivät tekemään sen hyväksyttäväksi toimintatavaksi. Miesten puhetta tarkasteltiin kolmesta eri näkökulmasta käsin ja tulososio on jaettu samoin kolmen eri alaotsikon alle. *Naisiin kohdistuvasta ja miesten välisestä* väkivallasta miehet puhuvat ja rakentavat väkivallan oikeutusta eri tavoin. Käyttäytymisen muutoksen ja *väkivallan käytön lopettamisen* suhteen miehet tuovat esille erilaisia ratkaisuja.

Tekstin transkriptiossa on käytetty seuraavia litteraatio symboleja:

- (.) (piste sulkujen sisällä) alle sekunnin tauko
- (1) (numero sulkujen sisällä) tauot sekunneittain
- [(haka sulku oikealle avoin) päällepuhumisen aloittamiskohta
-] (haka sulku vasemmalle avoin) päällepuhumisen lopettamiskohta
- (teksti) (sulkujen sisällä oleva teksti) epäselvästi kuultua puhetta
- ( ) (tyhjät sulut) puhetta josta ei ole saatu selvää
- teks- (viiva aloitetun sanan lopussa) keskenjäänyt (oletettu) sana
- (( )) (kaksoissulut) kirjoittajan huomautukset
- 1T terapeutti 1
- 2T terapeutti 2
- 2 Sami
- 5 Pekka
- 6 Arto

Tekstissä esiintyvien puheotteiden alussa olevissa suluissa ovat puhujan nimi, istunnon numero roomalaisin kirjaimin sekä tekstiotteen aloittavan rivin numero alkuperäisessä asiakirjassa (esim. Arto X 301-). Kaikissa alkuperäisissä ryhmäistuntoasiakirjoissa (I-XIV) on juokseva rivinumerointi, joka alkaa 1:stä jokaisessa asiakirjassa. Kaikki tekstissä mainitut nimet ja paikannimet on muutettu. Tekstiesimerkkien tummennetut kohdat ovat niitä keskeisiä kohtia, joihin tulkinnat perustuvat ja pyrkivät siten helpottamaan lukijaa tulkinnan seuraamisessa.

”Mä vaan läppäsin sieltä että” – naisiin kohdistuvan väkivallan luonnollisuus

Puhuessaan naisiin kohdistamastaan väkivallasta miehet liittävät siihen sekä *fyysisen että psyykkisen* väkivallan. Se selitetään *humalassa ja selvinpäin* sekä *kotona* tapahtuvaksi. Olennaiseksi eroksi miesten välisessä ja naisiin kohdistuvassa väkivallassa muodostuu se, että naisiin kohdistamasta väkivallasta puhuessaan miehet eivät juuri selittele väkivaltaisuuttaan. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaisuutta leimaa sen pitäminen *luonnollisena*.

(Arto IX 851-) On se joo se se on yks asia mikä on niinku heleppo puhua. (1) Siis (1) sen asian, että **miehet ja naiset puhuu aivan eri kieltä** ihan erillä lailla siis ei (1) **ei niitten kanssa voi niinkun puhua niistä** siis (2) sehän tässä niinkun onkin hullua ku sinne menee puhumaan niinku naisille ku jos niistä asioista puhuu **ni ne siis ne vaikka on kuinka ammatti-ihmisiä ni** siis se taatusti loukkaa niitä (.) jollain tavalla. (1) Mää siis naiset, jos mies puhuu naiselle sellasia ni (.) siis jotain siinä on sellasta et mikä (1) ehkä sit siinä ei siinä kehtaa puhuukkaa sillei miehille puhuu et se on.

(Arto IX 1078-) tulee semmonen olo et ne ei niinku (1) et **se ei niinku varmaan menny sillei niinku perille ko se menee jollekki ukolle** menee perille, et se niinku käsittää justiisa mistä mää puhun että

Arton puhe on tyypillinen esimerkki naisen *erilaisena pitämisestä*: nainen ja mies eivät puhu edes samaa kieltä. Sukupuoli määrittelee naista myös ammatissa ja työntekijänä enemmän kuin ”ammatti-ihmisyys”. Nainen esitetään jonakin toisena, erilaisena miehestä ja *ei-tasavertaisena*.

(Arto IX 836-) mutta niinkun me (.) alotettiin ni myöhän käytiin **tuolla sosiaalitoimistossa ni siellähän mää huitasin ihan (.) niinkun muijaani** että (1) et se meni sillei että mää yritin (1) siis se vaan seki oli semmonen liike et mä en niinku yht- se **ärsytti mua** niin kauheesti (sitte) mä raivosin ni, **mä vaan läppäsin sieltä että**.

(Arto IX 299-) oltiin tos perheneuvolassa ni (1) vaimon kanssa ja (.) siellä oli ne kaks psy- onko ne psykiatreja vai psykoloogeja ne naiset ni (.) mää raivostuin siellä kaks kertaa oikein todella paljon ja IT: Joo.

6: yleensä mä oon niissä tilanteissa mä olen lyönyt (.) kyllä siinä vaiheessa ni IT: Joo.

6: siinä mää pystyin oleen ihan (1) iisisti. (1) Se kyllä oli aika ((naurahtaa)) ne (1) naiset tietenki varmaan vähä sitä säikähti ku sitte (1) mutta kuitenkin ni, **mä en lyöny ja sitte mä en oikein niinku itekkään ees tajunnu sitä, että miten mä siinä pystyin olemaan**

Arto ihmettelee kuinka hän on pystynyt olemaan lyömättä vaimoaan perheneuvolassa. Naiseen kohdistuva väkivalta näyttäytyy niin itsestäänselvänä ja luonnollisena, ettei Arton tarvitse sitä sen enempää selittää tai oikeuttaa toisille ryhmäläisille. Miehet jakavat käsityksen naisesta ”jonakin käsittämättömänä olentona”. Väkivaltaisen teon syyksi riittää se, että nainen on toiminnallaan tai puheillaan ärsyttänyt miestä. Kukaan miehistä ei kyseenalaista tätä käsitystä. Naisen provokaatio on niin ilmeistä, että sitä ei tarvitse edes kuvailla tarkemmin. Pelkkä *provokaation toteaminen* riittää ja muut miehet ymmärtävät mistä on kyse, naisen erilaisuudesta, eivätkä kaipaa enempää selittelyjä. Myös Arton käyttämät ilmaisut ”huitasin ja läppäsin” lieventävät väkivaltaista tekoa ja saavat sen kuullostamaan harmittomalta jokapäiväiseltä tapaukselta.

(Arto II 453-) No, niin no joo, no sehän, se lähti karkuun kanssa sieltä, siitä mä oon kanssa ollu siitä katkera ja (.) **ehkä mä oon justin näitä (.) naisilleniakin niin (.) vaimoilleni niin (.) kostanu kans sitä (1) kun mutsi otti hatkat** sieltä kotoo kans, eihän sekään saatana, kukaan semmosessa paineessa pystyy, **kenenkään pää ei kestä sellasta.**

Nainen toimii miesten puheissa kasvottomana sukupuolensa *kollektiivisena edustajana*. Tällaisen puheen taustalla voidaan nähdä myös ajatus siitä, että naiset ovat samalla kollektiivisesti vastuussa miehen ongelmista. Vaikka Arto näkee äitinsä mahdottoman tilanteen kertoessaan isänsä väkivaltaisuudesta äitiään kohtaan ja ymmärtää äitinsä lähdön (”kenenkään pää ei kestä sellasta”), hän siitä huolimatta käyttää omaan vaimoonsa kohdistamasta väkivallasta puhuessaan naista koko sukupuolen edustajana ja ikäänkuin syntipukkina oman väkivaltansa oikeuttamisessa. Naisen välineellisyydestä ja siitä seuraavasta eriarvoisuudesta johtuen naisella ei myöskään ole samanlaisia oikeuksia parisuhteessa kuin miehellä.

(Pekka VII 638-) et ko ruvetaan puhumaan tästä viinankäytöstä ni (2) ko sen kyllä tekee mieli ottaa viinaa ja mä sanoin, **päästinki pääsiäisenä sen ottamaan huikkaa** ja (.) tolle mut mää sitten sanoin eilen sitte, keskusteltiin ni **mää sanoin kyllä ihan suoraan sitte, että se on akka semmonen homma,** että (.) jos mulla on semmonen sääntö, että (.) ku mää lähen ottaa viinaa ni, (.) mä oon tuolla omilla

kämpillä ni, sulle pätee sama homma, että (.) sitte ku asutaan missä asutaan ni, sinä et tuu myöskään kännissä sinne kämpppään, että en mä viitti kännistä akkaa selevinpäin kattoo.

(Arto III 614-) No (.) tota (1) jos (.) **jos mun (.) mun muijani (1) kysyis tuollein noin (.) tai te-, esittä tämmösiä (1) ni (2) tota (1) sitä mä varmaan löisinki.** (1) Mä (1) varmaan siis (2) jos mä niinkun naamatusten, jos se (.) tällasia (3) juttuja sen kanssa niinku käsittelen. (3) **Mutta te ootte ihan syyttömiä ihmisiä.** ((6 ja 5 naurahtaa)) Ei teitä nyt ruveta lyömään sitte. (1) En ku en mää tiä, mä en osaa sitä niinku mä en (1) en mää nyt osaa nyt heti tästä niinku erottaa sitä et.

Miehellä on *oikeus määritellä rajat* ja suhteessa olemisen tavat. Jo näiden tiettyjen rajojen ylittäminen riittää oikeuttamaan väkivaltaisuuden. Arto katsoo, että hänen vaimollaan ei ole oikeutta esittää samanlaisia henkilökohtaisia kysymyksiä kuin (mies)terapeuteilla. Arto tulkitseekin vaimonsa *syyllystyneen* näiden hänen määrittelemiensä rajojen ylittämiseen. (Mies)terapeutit ovat sitä vastoin ”syyttömiä” tällaisten rajojen ylittämiseen ja heillä on oikeus esittää henkilökohtaisia kysymyksiä Artolle.

(Sami VII 249-) Tällä lailla (.) eihän tuolla lailla hevon (1) yks mikä nukkuu kännissä sängyssä, **on vähän rähähtäny eukolleen ni se viiään välittömästi**, nämä mitkä pilkkoo ja maalaa ni me käskettiin ne hajaantua ja lähtee kotiasa. (1) Eihän saatana ni kyllä mää sanon että (1) ei tuolla lailla kyllä (1) maailmaa paranneta minun mielestä.

Sami kuvailee tilannetta, jossa poliisit ovat perheväkivaltatilanteeseen kutsuttaessa vieneet vaimoan hakanneen miehen mukaansa, mutta ovat jättäneet rauhaan nuorisjoukon, joka on ”pilkkonut ja maalannut” linja-autopysäkkiä. Samalla tavoin kuin Arto, Sami näkee puolisoiden välisen väkivallan luonnollisena ilmiönä; mies on ”vähän rähähtäny eukolleen”, eikä Sami näe syytä siihen, että miestä pitäisi rangaista. Sami vertaa aviopuolisoiden välistä väkivaltatilannetta nuorison aiheuttamaan tihutyöhön linja-autopysäkillä ja näkee tämän terrorisoinnin sitä vastoin todellisena rangaistavana syynä.

(Sami V 1122-) mutta jos menee ne tekemään niinku näitä vaihto(.)ehtosesti niin päin, että alotetaanpas siitä nyt siitä perkele nyt ja silloin kun tietää, että **vaimon kanssa on noin asiat ni silloinhan niitä purkaa siihen saatanan jätäkäänki.**

Naisen ja miehen välinen suhde kerää paineita ja tämä paine purkautuu tahattomasti muissa suhteissa. Suhteella vaimoon (naiseen) on vaikutusta myös miesten välisiin suhteisiin ja ongelmat vaimon kanssa puretaan miesten välisissä suhteissa. Parisuhteen kriisien hoitaminen nähdään kannatettavana nimenomaan siitä näkökulmasta, että

ongelmien selvittäminen vaimon kanssa ei aiheuta ylimääräistä painetta miesten välisiin suhteisiin ja voi sitä kautta vähentää tarvetta väkivaltaiseen käyttäytymiseen.

(Sami I 139-) Mää uskon, että **kaikilla meistä on mustasukkasuusväkivalta olemassa.**

4: Tai se on korostunu vissiin. (1)

2: Että kyllä jos eukoista on kysymys ni, kyllä silloin **yleensä jokaisella tahtoo suomalaisella miehellä olla vähä semmonen luonto**

Mustasukkaisuus käsitetään luonnollisena parisuhteeseen kuuluvana ilmiönä sekä itsestäänselvänä miehiseen luonteeseen ja sukupuoleen kuuluvana piirteenä. ”Jokainen suomalainen mies” toimii tehokkaasti väkivaltaisen käyttäytymisen lieventämisessä ja normalisoi mustasukkaisuudesta johtuvan väkivallan tavalliseksi ja normaaliksi parisuhteeseen kuuluvaksi ilmiöksi. Mustasukkaisuudella väkivallan selittäminen edesauttaa myös naisen välineellistämistä, koska naista tarkastellaan miehelle kuuluvana omaisuutena.

(Sami I 660-) **Väkivaltaahan se on henkinenkin.** Sanotaanko se on, joskus tuntus, mä ottasin tosiaan ainakin aamusin mieluummin turpaan ku kärsisin, joskus sanotaanko suoraan, että ku esimerkiks kun vaimosta lähtee joskus sitä ni, sanon suoraan, että ennen ottasin turpaan nyrkin naamaan, kyllä se tuntuu niin kauheelta.

(Sami XI 216-) Kyllä niille ei [pärjää. Niin mies ei pär- mies onki

1T: Mitä mitä sä sillä mitä sä oot sillä tarkoitat?]

2: **varustettu niinku fyysisellä (1) voimalla (.) justiinsa sen takia ilmeisesti koska se ei pärjää naiselle niin tässä henkisessä puolessa.** Se ei pärjää vaikka (.) vaikka tuota ni ni (.) teki lukeneet miehet ootte ni ni teilläki vaimot tai mitkä ni minä sanon, että **ni kyllä te ootte ihmeissään niihen kanssa ihan samalla lailla ku minä ku ne alottaa tämän (.)** tämän näin ni se tuntuu, että tosiaan et sitä ei ei taho saaha sitä otetta millään.

Henkisen ja fyysisen rinnastaminen sekä *samanarvoistaminen* toimii tehokkaana välineenä väkivaltaisen käyttäytymisen neutraloimisessa. Kun nainen rassaa miestä henkisesti, fyysinen väkivalta katsotaan samanarvoiseksi ja luonnolliseksi, miehiseksi reagoititavaksi. Naisella on tapansa toimia, samoin miehellä. Kun Sami luokittelee nämä reagoititavat vielä *sukupuolesta johtuviksi ominaisuuksiksi*, väkivalta saadaan tuntumaan luonnolliselta ja väistämättömältä miehiseen sukupuoleen kuululta toimintatavalta. Tällainen reagoititapojen sukupuoleen liittäminen kyseenalaistaa tehokkaasti näiden käyttäytymistapojen ja väkivallan muuttamisen mahdollisuutta.

(Arto III 233-) (Ei tässä nyt oo vieläkkä niistä selevinny että) (2) mut kyllähän noi pyörii päässä tuommoset (5) eilen viimeks oli justiisa (1) tämän ex-vaimoni kanssa (1) juteltiin naamatusten et (.) ihan kahestaan (3) se (2) en tiiä, kyl se (1) kyllä sillä niinku enemmänä (2) **se väsy tähän meikäläisen (2) nii,** se on, se on yks semmone asia kans et mitä mää en niinku (1) **itelleni oo vielä niinku hyväksyny,** enkä

mää varmaan ikinä sitä tuu hyväksyy. Mää tein (siitä) (2) tuosta (2) yksinkertaisesti mää vein sen niin puhki että.

(Pekka III 112-) Nyt oli vaan siitä kii tota että (2) se on niitten (.) kahen pienen lapsen kanssa ni (.) ollu niin henkisesti väsyny ja sitte (2) ku mä oon juovuksissa ni se pelkää mua sillon kun mä oon juovuksissa.

1T: Joo. (1)

5: Et se ei jaksanu enää.

Miehet selittävät parisuhteen loppumista ja naisen lähtöä *väsymisellä*. Nainen väsy mieheen ja pelkäämiseen. Pelkäämisellä viitataan humalaan ja epäsuorasti mieheen ja väkivaltaan. Väkivalta -sanaa ei kuitenkaan käytetä eikä väkivaltaan suoraan viitata parisuhteen ongelmana. Väkivalta parisuhteessa nähdään niin luonnollisena, ettei sitä voida tulkita ongelmaksi. Se, mikä miesten puheissa muodostuu parisuhteen ongelmaksi ja naisen lähdön syyksi, on nimenomaan naisen väsyminen. Väsyminen tuo voimakkaita assosiaatioita jostakin tavallisesta, normaalista ja jokapäiväisestä: jokainen ihminen väsy joskus. Väkivallan korvaaminen väsymisellä siirtää myös vastuuta väkivaltaisesta käyttäytymisestä naiselle ja saa väkivallan, jälleen kerran, näyttämään normaalin parisuhteen normaalina kriisinä, jota nainen ei vain ole kestänyt.

(Arto III 244-) Nii tä- tärkeinhän tässä on just näissä asioissa se (1) lapset ja (3) ja se eukon (.) et se saa sen henkisen tasapainonsa takasi, et se jaksaa viii ne lapset eteenpäin

(Sami VI 955-) ku mää sanoin, että sulla on minun lapset ja tuota (.) molemmat pojat ja (.) tuota ni ni (1) sinä oot hyvin kasvattanu ja ollu hyvänä äitinä nii että (1) että ni ni (2) minä sanon näin suoraan, että jos tuota ni ni siellä on se (.) semmonen ukko sinun kanssa tai mikä (1) niitä rupee tuota ni (.) läpsimään (1) niitä mun poikia (1) tai minä kuulen, että siel on sulla nenät ja silimät mustana ni (.) kyllä Antti kertoi (.) mun isompi poika, kyllä se kertoo heti, jos semmosta ois. (1) Ni mää sanoin, että sillon minä tuun täältä (1) ja minä sanon, et sen miehen on viisain olla siitä asunnosta pois, se ei voi sillon yhtään mitään

(Sami IV 299-) ni kyllä siinä ku mää lähin sinne (1) sinne X:ään sillä autolla ja kiväärin kanssa ni minä olin ihan varma et mä ammun selekään sitä ku mä (.) kyttäsin kaks vuorokautta siellä pusikossa tien toisella puolella ku se että millon se tulee siihen kapakan ovelle että mää saan (1) ja kuule se tuli yks aamu sieltä saatana (1) se rupes ruuvaamaan sitä ovee ni samaan aikaan kuulu äiti ni perkele mää näin mun pojan kato siinä ja mää kyttäsin et mää ammun nyt ton akan tohon noin (.) että minä lähen (.) linnaan se lähti hautaan (.) mutta jumalaut ku se poika huuti että äiti mun (.) ketjut, ketjut polokupyörää kuule työnti siihen ja (1) mä (.) näin tien yli ku se meni raplaan sitä (.) pyörää ni itku tuli silimiin

Nainen äitinä on peruste, jonka vuoksi väkivaltaista käyttäytymistä naista kohtaan voidaan *kritisoida*. Puolison, naisen hyvinvointi ja väkivaltaongelman selvittämisen edut perustellaankin ensi kädessä sillä, että se on *lasten edun* mukaista. Siksi, että nainen jaksaa kasvattaa ja ”viedä lapset eteenpäin”, naisen henkinen hyvinvointi on toivottavaa.

Naisella ei näytä olevan oikeuksia omana itsenään ja tasavertaisena yksilönä miehen kanssa, vaan ainoastaan äidin asemansa tähden.

**”En mä halua olla väkivaltanen kellekään, jos mua ei pakoteta siihen”
– miesten välisen väkivallan periaatteellisuus**

Miehet kertovat miesten välisestä väkivallasta useimmiten *kodin ulkopuolella* tapahtuvana. *Fyysisyys* on keskeinen elementti ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa useammin se selitetään *humalassa* tehdyksi. Miesten välisestä väkivallasta puhuttaessa keskeinen ero naisiin kohdistuvaan väkivaltaan nähden on se, että väkivaltaista käyttäytymistä *joudutaan selittämään*. Miesten välistä väkivaltaa ei leimaa samantyyppinen itsestäänselvyys ja luonnollisuus, joka on nähtävissä naisiin kohdistuvassa väkivallasta puhuttaessa.

Maskuliinisuus liittyy olennaisesti miesten väliseen väkivaltaan. Se toimii taustana, jota vasten hahmotetaan niitä periaatteita, joiden puitteissa väkivallasta tehdään oikeutettu teko. Tätä väkivaltaan liittyvää maskuliinista identiteettiä tuotetaan *yhteiskunnallisella* tasolla siten, että sitä rakennetaan *nykyisen ja entisen* yhteiskunnan vastakkainasettelun kautta.

(Sami IV 119-) 2: Ei. (1) **Ei täällä ole enää saatana ihmisiä.**

1T: Mitä aattelette miten tässä huoneessa teitä käsitellään? (2)

2: En mä osaa, se on, se on niinku (.) no täällä me yritetään puhua näistä täällä, täällähän tätä yritetään selvitellä, mutta sanotaanko näin, jos **mää (2) menisin niin kauas ku (.) mejän isän isät ja tämmöset mitkä on (.) hevosella peltoa vetäny ni ne on ollu ihmisiä**, ne on tehny töitä, tämä ei oo yhtään mitään siihen verrattuna (.) tää on ihan pelekkä tommonen höpöhöpöpaikka tämä (.) [mää en nää tätä

5:

Tossa]

2: semmosena niinkun minkäänlaisena (.) siis tällä tämmösellä ei oo sillä lailla elämän ja sen (4) **elämisen kanssa ni ni mitään**

(Pekka VIII 457-) Onhan se paljon että] **eihän ennen vanhaan ku tapeltiin kylillä ni tota (.) ukot juossu poliisilaitokselle**, että vittu ku tuli vähän nenärusto kipeeks ku tuo pätkäs turpaan että (1) ku siellä tapeltiin pyöreillä koivuhaloilla metrisillä et oli (.) selät mustelmilla perkele ukkoloilla ni (.) eihän ne juossu mihinkään vallesmannille huutamaan (.) pahoinpitelyjä tai tappeluita. (1) **Nykysihän se on eri asia. (3) Siihen suhtaudutaan eri lailla niinku oikeus (1) tai ihmiset (.) ite yleensä suhtautuu itekki eri lailla siihen väkivaltaan (.) tappeluun. (7) Mä sanosin, että mä oon tappelujen kautta saanu tuomioita väkivallasta. (1) Ne mitkä on menny itkemään siitä (2) ku halunneet tapella ja (1) ovat ottaneet turpaasa ja (1) menneet sen jälkeen poliisilaitokselle. (1) Jostain sotkeutuneista vaatteista ja (.) pienistä ruhjeista itkemään**

Ennen asiat olivat paremmin ja silloin ”miehetkin olivat miehiä”. ”*Reilu tappelu*” kuului miesten väliseen (normaaliin) kanssakäymiseen ja siten miehet selvittivät välejään. Pekka tulkitsee yhteiskunnan asenteiden muuttumisen kautta sitä, että tietynlaista miestenvälistä reiluutta ei enää ole olemassa. Pekka asettaa tappelemisen vastakkain väkivaltaisen käyttäytymisen kanssa. Väkivaltaista identiteettiä rakennetaan tällaisen entisaikaisen maskuliinisuusihanteen kautta, johon väkivaltaisuus kuuluu tappeluiden muodossa ja tietynlaisen reiluuden nimissä normaalina osana. Tällaista reiluutta ja maskuliinisuutta ei enää ymmärretä tai suosita nykyisessä yhteiskunnassa. Pekan mukaan hän onkin saanut ”tappelujen kautta tuomioita väkivallasta”.

(Sami IV 107-) Se menee niin kauas, ei se oo, ei se oo enää ittestä eikä (.) eikä siitä että välitänkö minä vaimosta tai vaimo minusta **ku se on tässä koko saatanan (.) yhteiskunnassa**, tää on niin kuralla tää touhu. (.) Ja tää menee koko ajan vaan [pahempaan.

(Pekka IV 104-) Kyllähän siinä silloin (.) yöllä kun mää mietin ni (1) ehkä se tää saatanan ihmisten **välinpitämättömyys** perkele yleensä toisistaan tai
 2: Hmm.
 5: yleensä tää tää yhteiskunnan (.) välinpitämättömyys ihmisistä ni
 2: Ni [minäkin katson, että se menee niin kauas.
 5: **tekee meistä tämmösiä saatana.**]

Nyky-yhteiskuntaa leimaa välinpitämättömyys ja asiat menevät vain pahempaan suuntaan, koska ihmiset eivät välitä toisistaan. Pekan mukaan yleinen *välinpitämättömyys* ”tekee meistä tämmösiä” (väkivaltaisia). Välinpitämättömyyden avulla väkivallasta pyritään tekemään vastuullisen miehen periaatteellinen toimintapa, jossa paradoksaalista kyllä, *välittäminen* sitä vastoin liitetään väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Pekka ja Sami rakentavat maskuliinista identiteettiään tätä yhteiskunnallista taustaa vasten. He pyrkivät liittämään tällä tavoin väkivaltaiseen käyttäytymiseen välittämisen, joka käsitetään reiluksi miestenväliseksi asioitten selvittämiseksi (tappelu), jota nyky-yhteiskunnan moraalisen rappion takia ei vain enää ymmärretä eikä suvaita.

(Sami V 249-) Kyllä minusta se on väärin ja mää oon sanonu (1) tässä jo (3) viime tuomion aikaan jo (1) että **kolomas maailman sota on alkanu ja mää väitän sitä nytkin koko ajan**. Se on alakanu jo, mut se vaan pikku hiljalleen leviää tässä näin (.) joka suunnasta se tulee, **kohta me saahaan oikeesti ampua**

Väkivaltaa ei kuitenkaan nähdä yleisesti yhteiskuntaan tai valtakulttuuriin kuuluvana tapana toimia. Sami osoittaa selvästi, että hän tekee eron valtakulttuurin ja oman

väkivaltaisen osakulttuurinsa toimintatapoihin toteamalla, että ”kohta me saahaa oikeesti ampua”.

(Pekka VIII 408-) Ei siitä oo kiinni. (1) Se on ollu **aina periaate, että (.) tappelu on reilu**. (5) Että vähä semmonen, että (1) **porukalla ei saa ketään mennä hakkaamaan**. (3) **Ja itteesä pitää puolustaa, jos tullaan kiusaamaan**.

(Pekka XIII 387-) No periaatteessa mun kohalla on kyllä koska (2) se on **yhekskytviis prosenttisesti mun kohalla ollu se että (1) mä on puolustanu siinä tilanteessa itteeni**.

1T: Joo. (5)

5: **Tai omia periaatteitani**.

Miesten välisessä väkivallassa hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän väkivallan välille tehdään selvä ero. Oikeutettuun väkivallan käyttöön liittyy *periaatteellisuus* ja tämän periaatteellisuuden pohjalta voidaan luoda tietynlaisia ”sääntöjä” tai viitekehys, jonka puitteissa toimitaan (oiketetusti väkivaltaisesti).

Hyväksyttävään väkivaltaan liittyvä periaatteellisuus tulee esille väkivaltaisten *alkoholin* käyttäjien ja *huumeiden* käyttäjien erottelun kautta. Huumeiden katsotaan edustavan jotain arvaamatonta, kaoottista ja ennakoimatonta. Huumeiden käyttäjien väkivaltaa ei nähdä hyväksyttävänä, koska se käsitetään ennakoimattomaksi eikä siihen katsota liittyvän alkoholin käyttäjien väkivallankäyttöön liittyvää *periaatteellisuutta* ja *tiettyjä sääntöjä*, joiden puitteissa väkivallasta voidaan tehdä myös *ennakoitavaa*.

(Sami V 1228-) Se on minusta hirveetä, miksi ne ei usko kumminkaan tuota ni (1) tommosia saatanan huume, niinku **nytki (1) tuossa ku ne ampu ne sinne ne kaks sinne Ouluun ne (.) juipit ni (.) tuommosien huumeitten, piliven takia, tuommosien, siis minusta se on niin hullua touhua, että tuo (.) tuo viinapullojen kans pelaaminen on ihan pikku leikkiä**.

(Arto V 1322-) Siis tuo oli, **tuommonenhan voi olla ihan väkivaltanen, eihän se on ihan edesvastuutonta**

(Sami V 1353-) Nii tällasia ukkoja pyörii perkele.

2: **Aattele nyt ja semmoselle jos joku antaa haulikon ni mitä se, sehän nauraa ja pam, pam, päästelee. ((nauraa))**

Huumeisiin liittyvä väkivalta aiheuttaa yleistä hilpeyttä miehissä; ”tuommonenhan voi olla ihan väkivaltanen” ja ”sehän nauraa ja pam, pam”. Väkivallan käyttö ei ole mikään naurun asia. Huumeiden käyttäjien ei-hyväksyttävän väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla tulkitaan olevan tietynlainen periaatteettomuus ja edesvastuuttomuus. Sitä vastoin alkoholin käyttäjien periaatteisiin nojaavaa väkivaltaa voidaan ennakoita, jolloin

siitä tulee myös *hyväksyttävää*, koska se on *perusteltua*. Huumeiden käyttäjiä käytetään vastapoolina, jota vasten (nämä miehet) alkoholin käyttäjät ja heidän käyttämänsä väkivalta saadaan näyttämään toisinaan jopa vastuullisena kannanottona omien periaatteiden puolesta.

(Sami II 641-) joo se on semmonen pesä että siellä näköjään (.) pyssyt laulaa. (2) Mutta kyllä mä sanon että se se, siihen on omat syynsä näihin tämmösiin hommiin, perhana ja mä en yhtään (1) mä sanon että viina riittääköön tämmösille perkele **eikä mitään tollaset saatanan kaiken maailman kamat vittu** sitten on päät niin sekasin, **ettei tietä (.) tulee vaan joku fiilis**, että joo ammu vaan tähän niin tulee hyvä olo (.) nää on semmosia.

Selvää on, että *pelkkä fiilis* ei ole mikään väkivallan käytön peruste. Kun Sami vetoaa siihen, että jotkut eivät tiedä mitä tekevät, vaan tunteiden pohjalta käyttäytyvät väkivaltaisesti, Samin oma väkivaltaisuus näyttää *kontrolloidulta*, tietoiselta ja rationaaliselta käyttäytymiseltä, johon hänellä on hyvät perusteet.

(Sami V 760-) **miten mä vois in tommosessa X:n baarissa perkele mis on monia kymmeniä ihmisiä ni ottaa pistoolin (.) saatana käteen ja ruveta (.) sillä [osottelemaan. ((2 ja 5 nauravat))**
5: Johan siinä tulis paniikki saatana.]

Väkivallan käyttämisen suhteen määrittellään myös se, *missä ja milloin* on sopivaa toimia väkivaltaisesti. Samin kommentti yleisellä paikalla, baarissa, pistooli kädessä heilumisesta aiheuttaa miesten kesken hilpeyttä. Miehillä on selvää, että on olemassa tilanteita ja paikkoja, joissa on sopimatonta tai yksinkertaisesti typerää käyttäytyä väkivaltaisesti.

(Arto IX 819-) kyl mää si- sen oon sillein yrittäny aina pitää niinku aisoissa, **etten mää niinku lasten aikaan.**

(Sami I 239-) mä oon sillon taas kun **nää lapset on ni, ei mulla mitään näitä ongelmia** (1) ja vaikka ois niin sitte mä jotenkin **pystyn ne pitään jotenki kurissa**, että (3) ei tuu minkään näköisiä semmosia ritinöitä eikä rutinoita, **mutta (1) sitten kun ne on poissa**, niin se kärsimys alakaa.

Esimerkiksi *lasten nähden* väkivaltainen käyttäytyminen koetaan sopimattomana.

(Sami VI 608-) Jumalauta ja minä en tiä mikä, mutta ni (.) joku sano, että käännypä takas, mä käännyin ni jumalauta se oli selällään lumihangessa kuset housussa se juippi. (.) Se ois **kuollu, jos en ois menny takasi**. (2) Mä aattelin kun lunta oli ni kato ei sitä talvella passaa tehä.

Väkivallan käytölle voidaan määrittää sopivat *rajat* sen mukaan, että väkivallan kohteelle ei tule kohtuuttomia vahinkoja.

(Pekka IV 1199-) Yks poikkipuolinen sana ni mä oisin lä- lätkiny tai ehkä oisin lätkiny siellä jos ei ois ollu todistajia siellä kämpässä liikaa.

Väkivaltaa pyritään kontrolloimaan myös sen mukaan, jos se on *itselle epäedullista*.

(Arto IX 683-) Nii ja sitte sit on (1) oli semmonen **tappelusarja** tossa (.) yhen äijän kanssa. Mä aattelin, et se kohta se menee jo siihen, et siitä lähtee jompi kumpi penaalissa että se on. (1)

(Arto IX 739-) **Ehkä sen kumpikin tietää**, että (1) tai toinen meistä aina lähtee pois sitte et sekii on kyllä semmonen aika jännä homma että. (1) Et ehkä siinä ois, jos koko päi- päivän joutus samassa (.) paikassa istuu ni (.) saman ukon kanssa ni, se ois väistämätön mää uskon, et ei siinä varmaan mitkään paperit enää sitte auttelis että.

(Arto XII 821-) Joo no jaa no en en tuota en oo kyllä miettiny että. (1) **Kaverista viimeks minä istuin kyllä silloin joo etuajo-oikeus oli mulla. Se lähti pois silloin ettei siinä.**

Arto kertoo ”vihamiehestään”, jonka kanssa hänellä on ollut säännöllisin väliajoin keskinäisiä tappeluita. Arto luonnehtii näitä kohtaamisia siten, että molemmilla miehillä on *yhteisymmärrys* pelin sääntöjen suhteen: viimeksi etuajo-oikeus (baariin jääminen) oli Artolla ja tappelun välttämiseksi toinen mies oli lähtenyt pois paikalta. Tappeluun ja keskinäiseen kahakointiin ei jouduta, vaan tilanteita määritellään olemassaolevien ”pelisääntöjen” suhteen.

(Pekka IV 49-) **Silloin löin, rupes liian ahneeks, ku oli puhelimessa sovittu eri hinta** (2) se rupes siinä sitte venkuloimaan.

Jos näistä säännöistä poiketaan, väkivalta on sallittu *muistutus* näiden pelisääntöjen olemassaolosta.

(Pekka VIII 668-) Näin sil- sillein mä pystyn vaikuttaa siihen, että (.) **sithän mä en taas pysty vaikuttaa siihen, että (1) jos mut ahistetaan niinko nurkkaan ehoihin tahoin** siinä jossain tilanteessa ni (1) **siihen mä en taas pysty sitten vaikuttaa ko** (2) mää tiiän, että (.) jos mut ahistetaan nurkkaan ku mä oon juovuksissa ni (2) mä käyn päälle ku raivo peto saatana

(Pekka VIII 865-) on jännä homma, että kö (.) **toinen ehointahoin on kiusannu mut ensin hermostumiseen asti sillei, et jouvutaan käyttää väkivaltaa** (1) niinku joku kaveri tuolla kadulla

(Sami I 710-) Mä en ymmärrä koskaan enkä tuu ymmärtämään enkä, enkä tuu koskaan siinä antamaan piiruakaan periksi niinku sinäkin tiiät, että **jos ihminen tulee sinun asuntoon ja sinua (1) kiusaamaan tai häiritsemään tai tekemään** jotain tai varastamaan taikka **vaimolles lapsilles** jotain tekemään ni, **siinä ei muka ole sitten miehellä oikeutta puolustaa sitä, sitä kotiaan tai semmosta** (1) minä käytän siitä niinku (.) **minuuttani, koska minä katon, että minuus on kaikki siellä** (.) minä olen se koti ja minä katon kaikki, että se olen minä

Yksi keskeisistä periaatteista, johon väkivaltaisuuksissa toistuvasti vedotaan, on *itsensä* sekä *läheistensä puolustaminen oikeus*. Pekka ei näe muuta vaihtoehtoa kuin väkivallan, jos hänet ”ahistetaan nurkkaan ehoihin tahoin”. Sami tulkitsee väkivallan ”miehen oikeutena” puolustaa läheisiään ja omaisuuttaan. Tätä voidaan pitää hyvinkin itsestäänselvänä suomalaisessa kulttuurissa elävänä ajatuksena ja tähän vetoamalla väkivallan käyttöä voidaan neutralisoida. Toisinaan väkivalta saadaan näyttämään jopa *moraalisesti suotavana* kannanottona ja toimintatapana.

(Pekka VI 309-) 5: Toi Perttihän mulle tutuks sillei justiin kato ko (1) **se oli justii semmosen (1) nuoren tota ni (1) jätkän piikissä** ja vittu (1) mäa sitte kysyin siltä, että no (.) paljon sää maksat pullosta perkele (2) se sano, että kaks ja puolisataa pullo. Mä sanoin, että jumalauta

2: Niin.

5: paljonkos sun eläkkeet on kuukauvessa? (1) No otin seleville sen ja sillä menee eläkkeet, eläkkeistä suoraan onneks se vuokra ja ne sähkölaskut.

2: Nii niin ne menee nuilla kaikilla kato.

5: Mä aatelin, että **no vittu eihän sulla oo ruokaakaan täällä jääkaapissa ikinä kato ku se jätkä ku imi sen kato ihan kuiviin** joka kuukaus sillei, että saatana se jäi velekaa vaa ei jääny rahaa yhtään.

2: Niin. [Sillei

5: **Mää sit] olin siellä kerran käymässä, ku se tuli sinne ja mäa sanoin, että (.) sun piikkiasiakkaas pääty tähän tässä mökissä, että (.) seuraavan kerran ku mä nään sut saatana täällä oven takana (.) noitten kossupullojes kanssa ni mäa lyön ne**

(Sami VI 352-) Mää hermostuin hirveesti. Perkele ku mäa hyppäsin sieltä autosta, mä sanoin, että (2) hei, hei että ni ni (1) mihis (.) se Harrin tonni meni, että eihän se nyt sun taskuun kuulunu mennä, että (1) siihen tuli sitte Mäen Hessukin tuli, mä mä (.) mä otin naamasta kiinni sitä jo siinä, mäa sanoin, että se raha pitää tulla heti tähän näin jumalauta joka penni, et ei ne oo sinun oo rahoja.

Samoin kuin itsensä ja läheistensä puolustamista myös *heikompien puolustamista* pidetään suomalaisessa kulttuurissa yleisesti hyväksyttävänä tapana. Pekka vetoaa oikeudenmukaisuuteen vertaillen viinapullon hintaa ja Veijon eläkettä: on epäoikeudenmukaista ja moraalitonta kiskoa Veijon pienen eläkkeen huomioonottaen viinapullosta pyydettyä summaa. Tähän epäoikeudenmukaisuuteen vetoamalla Pekka oikeuttaa väkivaltaisuuksiaan moraalisen kannanottona. Tämä saa väkivallan näyttämään hyväksyttävänä ja suorastaan jokaisen ”kunnon ihmisen” velvollisuuksiin kuuluvana kannanottona.

(Pekka VI 931-) mulla on semmonen periaate (1) **että perkele jos mun sukulaisii, siskolleni tekee joku mulukku jotain tai muu (2) äitille tai mun akalle tai lapsilleni jotain ni ei semmosta paikkaa maailmassa ookkaan missä se ukko on turvassa sen jälkeän.** (1) Mie etin, **mää kaivan esiin sen ajan kanssa.**

(Pekka VIII 612-) Koska se ois **mun henkilökohtanen kosto sille**. (10) Koska ei se oikeusteitse, ku se hoijetaan se asia ni (3) se ei sillon se ei tiiä sitä että (2) sitä asiaa, että se ei voi tehdä sitä toista kertaa. (2) **Mut ku mä hoijan sen ite sen asian ni se tietää, et se ei voi tehdä sitä toista kertaa (2) sitä samaa asiaa.** (10)

Puolustamiseen ja puolustautumiseen liittyy keskeisesti *oikeutettu kosto* itsen sekä uhrien puolesta. Oikeutettu kosto ei toimi kuitenkaan yhtä luonnollisesti väkivallan oikeuttamisessa kuin itsensä ja läheistensä puolustaminen, koska suomalaisessa yhteiskunnassa toimitaan sentyyppisten humanististen oikeusperiaatteiden mukaan, jotka painottavat viranomaisten ja oikeuslaitoksen kautta toimimista. Henkilökohtaisen koston selitysvaiva tulee ymmärrettäväksi kuitenkin sitä kautta, että sitä pidetään yleisesti hyväksyttynä ja *oikeutettuna tunteena*, vaikka sitä ei pidetäkään julkisesti hyväksyttävänä toimintatapana. Tähän tunteeseenkin vetoamalla väkivallan käyttöä voidaan jossain määrin neutralisoida.

(Pekka VIII 622-) Se on sinänsä että (2) sillä siinä mielessä, että mä en pysty väkivallasta luopuun. (2) Ne on **semmoset periaatteet mulla**, että niitä mä en varmaan pysty ikinä muuttamaan. (8) **Ehkä se on väärin ajatella näin** mutta (6) että ottaa niinku lakia omiin käsiinsä, **siinä otetaan sillon laki omiin käsiin** (9) mutta ku tää Suomen lakikin on semmonen, etteihän se (1) mä katon sen murhaan verrattavaks (.) asiaks ni (.) semmosen asian että (1) mies ajaa päissään autolla ja (.) mä tiiän itekki, mä oon ajanu päissään autolla (1) **mää tiiän tarkalleen, että (.) jos mä ajan hengiltä tuolta jonkun ihmisen (1) nii mä tapan sillon jonkun.** (3) Eikä se mikään puolustus oo, että mä kännissä ajoin, että en mä tajunnu mitä mä tein. (3) **Et en mä siinä niinko itteenikään sääli siinä tilanteessa, jos sattus mulle semmonen samanlainen asia.** (2)

2T: Oot sä yhtä kova itseäs kohtaan sitte?

5: **Kyllä mä hyväksysin sen ihan täysin, että (1) sieltä tulis jonkun (.) isäukko ja päästäs kuulan kalloon (.) taas mulle, jos mä tekisin saman.** (3) Koska sillonhan mä oon tappanu hänen läheisesä. (5) Mitä sekii ukko puhalti ni (2) sehän oli ollu ihan tolokuttomassa kännissä se ukko mikä ajo (.) (1) Ja satakuusikymmentä ajo (1) vauhtii. (1) Ettei niinku minkäänlaista tolokkua ollu siinä ajamisessa. (10)

1T: Tarkottaako tuo (.) tuo (.) mitä sä sanot, että (1) väkivaltaisuus on vähän myöskin

haluamiskysymys? (2) Et sitä on väkivaltanen, koska haluaa olla? (1)

5: Ei se oo ehkä siinä. **En mä halua olla väkivaltanen kellekkään, jos mua ei pakoteta siihen.**

Vastavuoroisesti itseaiheutettu vahinko muille tulkitaan samasta näkökulmasta ja uhrin läheisten oikeudet henkilökohtaiseen koston tunnustetaan samojen periaatteiden mukaan. Pekka näkee itsensä pakotetuksi puolustamaan omia periaatteitaan väkivallalla, mutta puolustaa myös toisen oikeutta väkivaltaiseen koston itseään kohtaan saman oikeudenmukaisuus-käsitteen pohjalta.

(Sami XIII 678-) 2T: Ja sä et pystyny ampumaan?

2: En. (.) Joo. Se jäi siihen paikkaan. **En mä voynu mitenkään (.) ruveta sihtaamaan ku sylivauva ja (1) ja tuota äiti siinä saakeli kuluu ni tää repäsee siihen eteesä**

(Pekka VI 455-) Onhan se [tietysti nuo vanhat
 2T: Nää nää kaverit jotka] joo
 5: **hupsut ukot eihän**
 2: Niin on.
 5: **kuka niille nyt voi olla väkivaltanen.**

(Sami VI 225-) Ni **ainakaan niitä ukkoja kato mitkä on sillä tavalla niinku (1) minua kohtaan sillai ollu asiallisempia ja (1) ovat yrittäneet niitä velekojaki maksaa ja nuin pois päin. (1) Niin semmosiahan mä sillon oon yrittänykki, että (.) auttaa että ne ei ois (1) ois niin kusessa ku ne oikeesti on.**

(Pekka VII 593-) Ku sekii on niinku sillon] (2) sillon siellä takapenkillä huomaa ku mää pari kertaa niittasin sitä ni ei se niinku tajunnukkaan, että sitä veettiin turpaan perkele. **Mää sitte lopetin siihen, että (.) vittu jos mies on noin tyhmä, että se ei tajua millon se on (1) saa haipakkaa saatana, ni eihän sitä voi lyyäkkään jumalauta, että Törnävällehen tuommonen kuuluu jo perkele. (1)**

Väkivallan käyttö jaetaan myös väkivallan *kohteiden* mukaan hyväksyttäväksi ja ei-hyväksyttäväksi. *Ei-hyväksyttäväksi* väkivallan kohteiksi määritellään heikompiosaiset, sivulliset, lapset sekä ihmiset, jotka pyrkivät ”hoitamaan velvollisuutensa”. Sitä vastoin *hyväksyttäviä* väkivallan kohteita ovat esimerkiksi lapsen raiskaajat ja romaanit.

(Pekka V 1043-) Näin siellä X:ssä sitä saatanan (1) ( ) **vetäsin puukolla perkele sitä pikkupennun raiskaajaa saatana ni**
 2: Jaa. (1)
 5: No ei se mitään, se kysy (1) mää sitte sanoin, että nii se ( ) saatana sillon (.) sit rupes perkele raksuttaa mikä -85 raikas sen kaheksan vuotiaan pojan siellä X:llä se (2) X ((poliisi)) sano, että ai se oli se saatanan jätkä (2) että jäläkeen mitään vittu **sehän oli ihan oikee osote, tuumas ja (.) repi paperit ja heitti roskakoriin, ei oo kuulunu siitä jutusta sen**
 2: Joo. (2) **Kyllä niillä semmosta, joillakin semmosta vähän solidaari- löytyy sitte**

(Pekka VIII 504-) Kyllä se tuossa X:ssä sitte sitä yhtä mustalaista veti semmosella (1) karahkalla selekää, että ne haki ambulanssilla (.) pois sen siitä ku se kävi ton (.) partaveitsen kans se mustalainen päälle ni (2) muttei siinäkään tilanteessa, sano vaan X (.) **X:n poliisi, että oisit lyöny vähä kovempaa, et ois saatu suoraan tonne ruumishuoneelle se. (2) Yks mustalainen vähemmän. (2) Se mies ei tykkänny mustalaisista.**

Romaanit ja lapsen raiskaajat edustavat sellaisia väkivallan kohteita, joita kohtaan väkivalta voidaan nähdä ei-tuomittavana joidenkin yhteiskunnassa vallitsevien asenteiden perusteella tai ainakin väkivallan tuomittavuuden lieventäjänä. Pekka vetoaa lapsen raiskaajia kohtaan tunnettuun yleiseen vastenmielisyyteen selittäessään puukottamista. Lapsen raiskaajaa kohtaan tehty väkivallanteko voidaan nähdä jopa moraalisesti oikeutettuna rangaistuksena. Samoin Pekan esittämä poliisin väkivallanteon hyväksyminen lieventää väkivaltaisuuden tuomittavuutta.

Poliisilla on keskeinen rooli valtakulttuurin virallisena edustajana ja poliisia käytetään ikäänkuin suodattimena valtakulttuurin ja väkivaltaisen osakulttuurin välillä.

Yhteiskunnassa vallitsevat moraaliset säännöt peilautuvat väkivaltaisessa osakulttuurissa ja näihin valtakulttuurin kanssa jaettuihin asenteisiin vetoamalla väkivaltainen käyttäytyminen saadaan näyttämään oikeutetulta myös ”suuren yleisön silmissä” tai ainakin niillä pyritään neutralisoimaan sitä.

(Sami V 753-) Ja sitten toisekseen ni (.) saatana ootteko työ ikänä pidättäny tai kuullu tai nähny, et mul on pistooli, kun mä oon selevinpäin. (.) Ette mua oo sillon ikinä piättäny, eikä koskaan ookkaan (.) aina mää oon ollu humalassa, aina se on ollu humala, ku mulle on käyny niin. (2) Se sano se poliisi mulle näin ihan suoraan että (3) että tuota (1) että vaikka sä semmonen pistoolisankari oot ni (.) hän sanoo suoraan, että hän uskoo sua nytten koska tuota ni ni sä olet selvä.

Poliisin katsotaan olevan selvillä ”väkivaltapelin säännöistä”. Sami tietää, että hän voi puolustaa itseään vetoamalla siihen, että hän on ollut väkivaltatilanteessa selvä, sillä poliisi tietää, miten hän käyttäytyy tietyissä tilanteissa.

(Pekka VIII 591-) Se ei kuulu mun luonteenkuvaan mennä poliisille vasikoimaan.

IT: Hmm. (3) Nii et se on vasikointia.

5: Nii se on perkele itkemistä ku ei niille tarvii mennä itkee, kyllä niillä ihan tarpeeks töitä on muutenki.

IT: Hmm. (15)

5: Sillei että omillaan tulee toimeen.

Toisaalta poliisi edustaa viranomaisena vastapuolta ja tietyn välimatkan pitäminen viranomaisiin kuuluu asiaan. Poliisi hyväksytään kuitenkin yhteiskuntaan kuuluvana tärkeänä instituutiona, jonka nähdään tekevän arvokasta työtä.

(Pekka IV 56-) IT: jos sä ajattelet ihan ittees (.) mikä autto sua toimimaan toisella tavalla siellä X:ssä?

5: Mul oli semmonen kaveri siinä tota niin (1) minkä autolla ja trailerilla me oltiin tota ni (2)

hakemassa sitä autoo että mä en viitti hänelle aiheuttaa mitään hankaluuksia ko (2) hän, se ei oo ikinä ollu poliisien kanssa missään tekemisissä.

Pekka erottaa itsensä ja ystävänsä sen suhteen, että poliisit ja hankaluudet kuuluvat hänen maailmaansa, mutta eivät hänen mukana olleen ystävänsä. Pekka ei halua käyttäytyä väkivaltaisesti, koska hän tietää mitä siitä seuraisi hänen ystävänsä. Pekan puheessa näkyy myös poliisin keskeinen rooli: poliisi on kuin vanha tuttu, jonka kanssa ollaan säännöllisin väliajoin tekemisissä.

(Sami V 185-) Siinä joutuu pitämään, se on] ilkee ku se on semmonen (.) rooli mitä joutuu vetämään (.) ja todellisuuvessahan sitä itte ei tarvii olla. On mullakin paha mieli ollu, jos mä oon (1) humalassa taikka jotenki oon jollekin semmosellekki ihmiselle nii jotaki aiheuttanu, ni ohan mulla paha mieli sitte seuraavana päivänä ku on morkkista ja paha olo, semmonen että vittu ku pitikin

mennä sitäkin, mutta että ei, se on semmoinen rooli, mutta **sitä on niinku pakko vetää siinä**, jos sen heittää (1) sen roolin ni eihän ne, ne, ne vaihtaa omaan naamariin ja ei ne välitä silloin mistään mitään

(Pekka V 1157-) Niin sitte kuitenkin kuitenkin] pitäs tehä sitte (.) **ku se pitää tehä se rooli (1) se pitäs perkele sitte unohtaa se ku meet siitä kotiovesta sisälle** saatana ni (1) muuttua [isäks ja perheenisäks ja (.) vai- mieheks

(Sami VI 882-) Niin. (2) Ni kyllähän ne rupee kuule ni (.) täällä tuntuu raskaalta, jos niitä sitte rupee laiminlyömään ihmiset ja (.) tämmösille venkuloille justuinsa mitkä tätä rooliasa vetää, tää on niin **paskamainen rooli ku ikinä voi olla**. Mä en koskaan oikein pitäny tästä, **mutta ku on leikkiin ryhtyny ni, sanotaan, että nii se leikin kestäköön niin**

Se mikä puheissa myös nousee keskeiseksi on väkivaltainen elämänpiiri ja rooli. Väkivaltainen *rooli* on seurausta työstä (koronkiskonta ja viinanmyynti) ja yksi keskeinen periaate, johon väkivaltaisuuksissa vedotaan on *velvollisuuksien hoitaminen*. Työhön liittyvät hommat (velkojen periminen) on hoidettava ja vaikka on ikävää, että siihen liittyy ”paskamainen (väkivaltainen) rooli”, se on vietävä loppuun asti.

(Pekka V 6-) **Periaatteessa kuitenkin (2) se pitäs se (.) asia hoitaa järjestykseen ja (3) periaatteessa mää en viittis kuitenkaan sille tehä mitään pahaa sille pojalle. (4)**

(Pekka VIII 856-) Ko mulla on kuitenkin se perusluonne on (.) tai ajattelutapa on semmoinen (2) kyllä mää ajattelen aina sillei (.) mietin (.) **mielessäni monestikii että (2) helevitin hienosti meni ku illalla, iltaki ku ei tarvinnut kenenkään kanssa rähistä ja (.) ku en mää sillei mielelläni tappele**, sen takia se ilmeisesti onkin nii (1) aggressiivista ja (1) pahaa sitte ku mä hermostun, että (1) **ku mä vihaan sitä väkivaltaa periaatteessa ni (.) sen takia mulla pamahtaa ylite siinä aina sitte. (.) Ku mä jouvun turvautuu siihen väkivaltaa.**

Roolinäkökulma toimii väkivallan suhteen kaksijakoisesti. Toisaalta se *etäännyyttää* henkilökohtaisesta *vastuusta*, kun väkivallasta tehdään ikävä työkalu, jota joudutaan ulkoisen todellisuuden ja pakon edessä vastentahtoisesti käyttämään. Toisaalta roolinäkökulmassa vedotaan nimenomaan *vastuullisuuteen* siten, että rooliin kuuluva velvollisuuksien hoitaminen vaatii vastuullisuutta, ja väkivallan käyttöä, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

(Pekka VIII 361-) Se on mulla nii (1) niin tota **nuoresta asti ollu ja pienestä pitäen (2) läsnä se väkivalta koko ajan että (1) siitä on tullu niinku elämäntapa periaatteessa, että (.) iliman sitä ei oo pystyny seleviämään.**

Pekan toteamus väkivallasta *elämäntapana* kokoaa keskeiset väkivaltaan liittyvät teemat miesten välisestä väkivallasta. Väkiältä nähdään välineenä ja keinona toteuttaa tietynlaiseen maskuliinisuuteen liittyvää periaatteellisuutta. Tähän periaatteellisuuteen

nojatien väkivallan käyttö saadaan näyttämään oikeutetulta ja hyväksyttävältä toimintatavalta.

”Orava juoksee pyöränsä” – vaihtoehto väkivallalle?

Väkivaltaa koskevaa puhetta muutosnäkökulmasta tarkasteltaessa keskeiseksi nousee väkivaltaa koskevien periaatteiden ja eräänlaisen *väkivaltaisen viitekehityksen* olemassaolo. Väkivaltaisen käyttäytymisen lopettamista koskevissa puheissa väkivaltaan liittyvien periaatteiden, asenteiden ja elämäntavan muuttaminen tulevat merkityksellisiksi pohdinnan kohteiksi.

(Sami VI 509-) 2: Mun mää nään sen ainoana semmosena mahdollisena

1T: Joo.

2: keinona koska jos mä (1) **tää on vaan niin, tää on vaan niin pieni aika kuule tämä tässä mitä me istutaan.**

1T: Nii-in.

2: Ja jos (1) **sä lähet tuonne ni sehän muuttuu heti**, jos (.) ja jos siihen haluu mihin, mistä (.) on tähän tullu ja (.) mistä minä sanon, et minkä takia minä lusin.

1T: Niin.

2: Siis vankilassa (1) **ni jos mä haluun siitä eroon ni mä mun on (2) oltava sillon niistä erossa.**

1T: Joo.

2: Mä en muuten pääse, ei, **en usko muuhun semmoseen (.) parannuskonstiin.** Tää on ainoo sitte, tää taas (1) että **täällä niinku saa semmosta (2) tavallaan oppia siihen** ja tavallaan vaikka tää on näin pienmuotosta, mutta tää on kumminkin jollain lailla niinku **purkautumista.**

(Arto V 1141-) Se on vähä vaikee ku (.) mä oon sitä mieltä, että jos työ (.) haluutte tommosta eroon ni (.) kuuntelee noita teijän juttuja ni se on toi (.) **piiri on sen verran kovaa (.) kovaa leikkiä siellä**, et ne on (.) et, et **siitä on aika vitun [vaikee päästä eroon.**

6: Ja sitte jos siitä pääsee] eroon ni ne nehän rupee kattoo, että vittu toihan on ihan hannari toi jätkä.

Sami näkee ainoana ratkaisuna väkivaltaisuuden lopettamisessa irtautumisen niistä piireistä, joissa väkivaltaa käytetään. Hän kokee terapiaryhmän hyödyllisenä *purkautumiskeinona*, mutta todellisen muuttumisen (väkivallan lopettamisen) kannalta ”pisarana meressä”, jolla arkitodellisuuden edessä ei ole paljoakaan arvoa. Arto jakaa saman näkemyksen väkivallasta tietynlaisena elämäntapana, varsinkin ”kovissa piireissä, joista on vaikea päästä eroon”. Väkivallan lopettamisen kannalta väkivalta elämäntapana on keskeinen teema.

(Pekka VIII 356-) IT: Yritäpä sanoo **mikä se ero on (1) sun ja semmosen kaverin välillä** joka lähti, sinä et lähe ja joku toinen vois lähtee ite siitä tilanteesta.

5: Ehkä se johtuu siitä **periaatteesta että (1) ne ei oo tottunu ees väkivaltaseen elämään.**

1T: Hmm. (4)

(Pekka I 468-) Se on vaan helvetin vaikee opiskella [siihen

2: Niin varsinki.]

5: keskusteluun (1) ku oot aina tottunu siihen, että vitut mitään keskusteluja, pesäpallomailalla päähän tai jotain muuta ni

(Pekka VIII 332-) niillä on] se perusluonne semmonen. (2) **Ei ne ajattele sitä poislähtemistä samallalaila ku mä ajattelen.** (3)

Pekalle tilanteesta vetäytyminen on nöyryyttävää. Pekka ei siitä huolimatta näe omaa (väkivaltaista) tapaansa ainoana mahdollisena tapana toimia tilanteessa. Ihmiset, jotka eivät käytä väkivaltaa, eivät ajattele samalla tavoin kuin Pekka: ”ne ei oo tottunu ees väkivaltaseen elämään”. Pekan väkivallan käytön oikeuttaminen tapahtuu eräänlaisesta väkivaltaisesta viitekehuksesta käsin ja rajoittaa muiden vaihtoehtoisten tapojen käyttämistä, mutta ei niiden olemassaolon huomioimista.

(Arto V 1148-): Se on sen verran raakaa se touhu, että siitä on on niin vaikee

5: Hmm.

2: Niin on.

6: vitun vaikee erota. **Mullahan on ihan erilaista toi systeemi.**

(Sami X 759-) mä tarkotin mikään ei oo muuttunu mä puhuin niinku tästä mun elämästä niinku siitä, että niinku tää kaavahan on sama kato ku mä meen vankilaan vankilasta (.) tänne ja täältä vankilaan. (.) Eihän mulla oo muuttunu tavallaan mikään. Jos mä en oo nytte jostaki (.) nyrkiniskusta taikka jostain kalikanlyönnistä jonkun päähän ni en oo tuolla ni (.) linnassa ni kuitenkin mul on joku muu sen tilalla. Eihän tässä oo muuttunu saakeli niinku (.) tämä kaava mihinkään.

Arto erottaa itsensä Pekasta ja Samista: Pekalla ja Samilla on ”sen verran raakaa se touhu” ja hänellä on ”erilainen systeemi”. Arto ei kuulu kuin osittain tähän väkivaltaiseen alakulttuuriin, johon hän luokittelee Pekan ja Samin kuuluvan. Arto näkee itsellään olevan elämänpiirin, jossa väkivalta ei ole arkipäivään kuuluva selviytymiskeino. Pekka ja Sami kategorisoivat itsensä väkivaltaiseen alakulttuuriin, johon väkivalta kuuluu elimellisenä osana jokapäiväistä elämää.

(Sami X 745-) Että kyllä se vähä huono jos ei ketään ni (2) yksin siinä vain lassyttää ja ku ei ne siitä paljo mihinkää muutu nämä näi (.) nämä että aika samallalaihän ne menee koko ajan. (1) Ja mä usko että nää muuttuu mullakaa ni (1) näi se menee sinne (.) linnaan asti ja taasen sieltä sitte en tiä miten ku pääsee pois. Mut minä en tiä enään koskaan mä oon sanonukki aina ku mä meen vankilaan ni (.) pamputki sanoo vaa että siellä se on punnittisali oottelee sua kyllä se (.) siellä on ku tuut ens kerralla ja sit on uuvet vehkeetki ja tämmösiä ne puhuu jo heti valamiiks.

(Sami IV 816-)2: Joo kyllä tuota (1) vittu jos (.) jos tässä elämässä niinku näitä sattuuki ni kyllä tuohon saa varautuukin et noin siinä tulee käymään aina.

5: Nii hmm.

2: **Meijän kohalla et ei se ei se muutu mihinkään se on tosiaan että (.) myö ollaan jouvuttu niihen rattaitten väliin eikä me päästä niistä [millään**

(Sami X 782-) **Mä en enää rupee varmaksi rupee puhuu semmosista** (.) asioista missä mä oon niin kauheen kauvan pyöriny tätä ympyrää ni en mää semmosta (1) **orava juoksee pyörääsä**

Samin näkemys väkivallasta luopumisesta on melko pessimistinen. Sami on lähdössä istumaan tuomiotaan vankilaan ja kokee elämäntapansa muuttamisesta puhumisen turhaksi. Hänellä on vahva kuva jopa viranomaisten näkemyksestä hänen elämänsä linjoista: ”pamputki sanoo vaa että siellä se on punttisali oottelee sua”. Samin tulkinta omasta elämäntavastaan on melko vaihtoehdoton ”rattaitten väliin joutuminen”, jossa ”orava juoksee pyöräänsä”.

(Arto XII 343-) Nii nyt on niinku **tää] uus tilanne** on semmonen hirveen epävarma, **ettei välttämättä niinku tiä aina että miten tässä pitäs käyttäytyä** että tässä [pitäs

(Arto IX 639-) Et kyl siinä (2) ei oo (.) et ehkä ehkä siinä on (1) se on ollukki että mä en oo, en oo niinku tosissaan **en oo haastanu niitä riitoja**, että sillei ite että (.) ollu hyvin rauhassa vaan. **Sen takia siinä onki niin vaikee yhtäkkiä muuttaa sitä** ko (.) se on yli (1) kaksikäyviis vuotta kestäny se (6) **ajatus(.)maailmassa ollu se ne periaatteet niinku**

Päinvastoin kuin Sami Arto näkee itsellään olevan mahdollisuuden muuttumiseen. Hän esittää tämän mahdollisuuden ”ajatusmaailmansa muuttamisena” ja *toisenlaisten periaatteiden* mukaan elämisenä. Uuden ajatusmaailman uudet periaatteet muodostavat väkivallattoman viitekehyksen, jonka puitteissa väkivaltaan johtavista periaatteista voidaan luopua. Arton huoli liittyykin tämän uuden väkivallattoman ja vaihtoehdoisen viitekehyksen soveltamiseen.

(Arto XII 709-) **ihan semmosia yksinkertasia asioita** (.) **mitä on aina niinku tehny sillei. Niitä joutuu vähä miettii aina**, että onkohan (.) onkohan tää nyt sitte (.) **mitenkähän mää tän nyt teen että**. (2) Et et monia ihan semmosia pikku asioitaki ni (3) mikä (.) esimerkiks toist on ärsyttäny, et et **tekee sen uuvestaan vähän erilla lailla tai** (.) jotenkin. Et semmonen (.) siinä on semmonen epävar- sitä mää tarkoitan, et niinku (.) tossa jokapäiväsissä asioissakii on ihan (.) semmosta **epävarmuutta** et. (2)

(Arto IX 759-) ainakin yritän nyt sitä ihan niinku tosissani että (.) että **mä en mene semmosiin paikkoihin mistä se tulee että** (.) et se loppujen lopuks se on niinku mä oon ite miettiny, että **se on pelkkää paskaa** että (.) siitä ei tuu ku paskaa (3) systeemiä että (1) siitä ei osaa lähtee sillei

(Arto XII 444-)Mutta siinähan se onkii justiisa että (1) mitäs sitte (.) jos toisella on **mä oon aina ennenki luvannu näin karmeesti ja** (.) **sitte se meneeki pipariks, että mites se sitte**. (.) Se on semmonen. (.) Siitä mä oon ehkä joutunu luopuu ja se on musta (.) se voi tulla vielä aika kovaks (.) kovaks palaks että (1)

Väkivallattoman käyttäytymistävän omaksuminen synnyttää epävarmuutta. Arto pelkää, että vanha kuvio toistuu. Hän tietää kuitenkin ”semmoset paikat, mistä se tulee” ja tietää, että jos hän ei halua käyttäytyä väkivaltaisesti, hänen täytyy välttää näitä ”tiettyjä

paikkoja” sekä pyrkiä suhtautumaan asioihin erilaisesta näkökulmasta käsin. Uusi näkökulma tuo kuitenkin mukanaan epävarmuuden siitä, osaako hän soveltaa ”yksinkertaisissakaan asioissa” näitä toisia periaatteita siten, että väkivalta ei ole mahdollinen ratkaisu.

(Arto XII 837-) **Mä voim vaikka lähtee (1) kävelee** jos mää niinku (.) semmonen tilanne tulee että. Mä en mä en ainakaan rupee semmosen kanssa enää minkäänlaisiin(...)Tää on justiin se että osaa lähtee pois että. (.) En en ei mua se niinku mitenkään nöyryyttä enää että

Uuden viitekehyksen ja siihen liittyvien periaatteiden myötä Arto ei tulkitse tilanteesta poislähtemistäkään enää nöyryyttävänä kuten ennen, vaan ainoastaan toisenlaisena ja nyt myös *hänelle mahdollisena* tapana toimia.

(Arto XII 109-) Ku se on niin monta kertaa menny semmoseen (1) pari kertaa sitä eroo tehny sen kanssa ni se on (2) on menty aina niinku yhteen ja sitte (.) hetken päästä siinä on semmonen samanlainen ralli ollu päällä. **Mä aattelin että nyt täytyy tehdä vähä erillälaila et.**

Arto rakentaa mahdollisuutta väkivallattomaan toimintapaan pyrkimällä nojautumaan toisenlaisiin ”pelisääntöihin”, jossa väkivalta ei ole itsestäänselvästi oikeutettu (periaatteellinen) tapa toimia. Väkivaltaisen käyttäytymisen lopettamisessa Arton puheessa olennaiseksi nousee pyrkimys muuttaa väkivallan käytön taustalla olevia periaatteita ja soveltaa erilaista, väkivallatonta viitekehystä.

POHDINTA

Tässä työssä väkivaltaa tarkasteltiin miehen näkökulmasta ja puheessa luotuna konstruktiona. Tutkimuskysymys kohdistettiin siihen, kuinka miehet oikeuttavat väkivaltaista käyttäytymistään ja saavat näyttämään sen hyväksyttävältä toimintatavalta.

Miesten puheissa voitiin selkeästi erottaa naisiin kohdistettu ja miesten välinen väkivalta siten, että miehet puhuivat ja oikeuttivat väkivaltaa eri tavoin kohteen mukaan. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tulkittiin luonnollisuusdiskurssin kautta, jolloin miehet pitivät naisiin kohdistuvaa väkivaltaa luonnollisena. Siihen liitettiin psyykinen ja fyysinen väkivalta ja se katsottiin humalassa ja selvinpäin sekä ainoastaan kotona tapahtuvaksi. Naista pidettiin erilaisena miehestä ja ei-tasavertaisena. Nainen nähtiin sukupuolensa kollektiivisena edustajana sekä kollektiivisesti vastuullisena. Naisen ei

tulkittu omaavan samoja oikeuksia kuin mies, ei myöskään parisuhteessa, jossa miehelle annettiin oikeus määritellä suhteessa olemisen tavat.

Mustasukkaisuus ja siitä johtuva väkivalta käsitettiin normaaliksi parisuhteeseen kuuluvaksi ilmiöksi. Fyysinen (väkivalta) rinnastettiin ja samanarvoistettiin henkisen (väkivallan) kanssa ja selitettiin sukupuolesta johtuviksi ominaisuuksiksi. Parisuhteen loppumista rakennettiin väsymisteeman ympärille; naisen väsyminen johti suhteen loppumiseen, ja väkivallan nimeäminen suhteen ongelmaksi joko kiellettiin tai siihen viitattiin hyvin epämääräisesti. Naisella ei näyttänyt olevan oikeuksia (suhteessa) omana itsenään, sillä naisiin kohdistuvan väkivallan kritisoiminen ja parisuhteen jatkamisen edut perusteltiin ensisijaisesti äitiyden ja lasten etujen kautta.

Miesten välisestä väkivallasta puhuttaessa keskeiseksi eroksi naisiin kohdistuvaan väkivaltaan nähden muotoutui se, että miesten välistä väkivaltaa ylipäättään *selitettiin*. Se käsitettiin lähinnä fyysiseksi väkivallaksi ja humalassa ja kodin ulkopuolella tapahtuvaksi. Maskuliinisuus toimi keskeisenä taustana, jota vasten väkivallan oikeuttaminen tapahtui. Väkivallan oikeuttamiseen liittyvää maskuliinisuutta tuotettiin yhteiskunnallisella tasolla asettamalla vastakkain entinen ja nykyinen (yhteiskunta). Entisen yhteiskunnan kautta rakennettiin sellaista maskuliinisuuden ihannetta, johon väkivallan katsottiin kuuluvan normaalina miehisen kommunikoinnin tapana.

Miesten välisen väkivallan oikeuttaminen tapahtui ns. periaatteellisuusdiskurssin kautta. Siinä hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän väkivallan välille tehtiin selvä ero. Tätä eroa miehet rakensivat alkoholin käyttäjien ja huumeiden käyttäjien erottamisen kautta. Hyväksytyssä ja oikeutetussa väkivallassa keskeiseksi nousi tietynlaisten periaatteellisten sääntöjen olemassaolo, joiden puitteissa väkivallasta tehtiin perusteltua, ennakoitavaa ja siten hyväksyttävää. Sitä vastoin huumeiden käyttäjät ja heidän väkivaltaisuutensa tulkittiin ei-hyväksyttäväksi, koska siihen liitettiin tietynlainen tunteenomaisuus ja periaatteettomuus, jolloin väkivalta ei myöskään tulkittu perustelluksi. Hyväksyttävän ja ei-hyväksyttävän väkivallan käytölle määriteltiin myös kohteen ja tilanteen mukaan rajat.

Niitä keskeisiä periaatteita, joihin miehet vetosivat periaatteellisuusdiskurssin puitteissa olivat itsensä, läheisten ja heikomprien puolustamisen oikeus, oikeutettu kosto sekä velvollisuuksien hoitaminen. Velvollisuuksien hoitamiseen liitettiin tietynlaiseen rooliin kuuluva (väkivaltainen) toimintatapa. Roolista johtuva väkivallan käyttö liitettiin

tietyntylaiseen elämäntapaan kuuluvaksi. Poliisi liitettiin tärkeäksi osaksi tätä ”väkivaltapeliä”, jossa kaikkien osapuolten käsitettiin ymmärtävän se viitekehys, jonka puitteissa toimitaan. Väkivallan käytön lopettamisen suhteen keskeiseksi nostettiin väkivaltaisen elämäntavan ja siihen kuuluvan viitekehysten muuttaminen.

Naisiin kohdistuvan väkivallan luonnollisuus väkivaltaisten miesten puheissa on todettu aiemmissakin tutkimuksissa. Esimerkiksi Adamsin, Townsin ja Gaveyn (1995) tutkimuksessa miehet pyrkivät luomaan kielen retoriikan avulla miesten valta-aseman luonnollisuuteen perustuvaa diskurssia. Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan yhtyä myös Stampin ja Sabourinin (1995) sekä Mäntysen, Lappalaisen ja Wahlströmin (1995) tutkimukseen siinä, että väkivaltaiset miehet pyrkivät kaikkiin tavoin siirtämään vastuuta uhrille sekä oikeuttamaan, minimoimaan tai kieltämään hyväksikäyttöä.

Naisiin kohdistuvan väkivallan itsetelittävä puheikäytäntö on Suonisen (1997) mukaan osoitus siitä, että kyseessä on jossain määrin kulttuurisesti jaettu vakio ja sitä voidaan siten pitää eräänlaisena normina yhteiskunnassa. Fosheen ja Linderin (1997) tutkimuksessa todettu auttajainstanssien työntekijöiden sukupuoleen liittämien stereotyyppien vaikutus väkivaltauhrien auttamisessa on selkeä osoitus siitä, kuinka yhteiskunnassa vallitsevat asenteet vaikuttavat kaikkiin osapuoliin. Tällaisten diskurssien kyseenalaistamista ei voida tehdä patologisoimalla väkivaltaisia miehiä yksinomaan syyllisiksi.

Naisten välineellistäminen ja naisen kohtelemisen kollektiivisena sukupuolensa edustajana on esillä myös Scullyn ja Marollan (1993) tutkimuksessa raiskauksista tuomittujen miesten selityksissä väkivaltaisesta seksuaalisesta käyttäytymisestään. Miehen oikeus määrittellä suhteessa olemisen tavat ja rajat, ja näiden rajojen ylittäminen näyttää antavan miehelle luonnollisen oikeuden kurittaa ja rangaista naista. Samoin Husso (1995) on aiemmin todennut, että mustasukkaisuuden ja masokismin myytit väkivallan selittäjinä pyrkivät yksinkertaistamaan ja peittämään väkivaltailmiön moniulotteisuutta ja saavat väkivallan parisuhteessa näyttämään luonnolliselta ja itsestäänselvältä.

Kiviahon (1994) toteamus toteutuneesta sukupuolten välisestä tasa-arvosta myyttinä ja yhdestä suurimmista esteistä väkivaltaongelman myöntämisessä, tuntuu ilmeisen uskottavalta. Samalla tavoin fyysisen ja henkisen rinnastaminen ja samanarvoistaminen sekä sukupuolistaminen johtaa puolisoitten välisen väkivallan

luonnollistamiseen. (Väkivaltaisen) fyysisen reagoitavan ja maskuliinisuuden yhdistäminen toimii vastaansanomattomasti väkivaltaisen käyttäytymisen normalisoimisessa.

Grönforsin (1994) näkemys väkivallan ja miehisen kulttuurin yhteenliittymisestä näyttää ilmeiseltä. Stereotyyppinen maskuliinisuus luo sellaisia asenteita ja normeja, joiden pohjalta rakentuvan kulttuurin puitteissa väkivalta hyväksytään ja uusinnetaan. Väkivallan käytön lopettamisen kannalta ongelmaksi voi muodostua esimerkiksi se, että maskuliinisuus ja väkivalta yhdistetään sellaisten moraalisten määreitten pohjalta kuin heikompien puolustaminen. Jos väkivallan käyttöä perustellaan tällaisiin diskursseihin vetoamalla, niin väkivallan käyttöön kohdistuva kritiikki menettää uskottavuuttaan, kun yhteiskunnassa ja valtakulttuurissa vallitsevat yleisesti sellaiset asenteet, joiden mukaan väkivalta tällaisissa tilanteissa voidaan hyväksyä.

Psykologisten persoonallisuusteorioiden näkökulmasta tulkittuna piirreteorian diskurssissa väkivalta nähdään määräytyvän yksilölle ominaisesta luonteesta ja rooliteorian pohjalta väkivalta voidaan tulkita rationaalisesta kontekstista (Wetherell & Potter, 1989). Auburnin, Draken ja Willigin (1995) tutkimuksessa keskeiseksi väkivallan selittämisen diskursseiksi nousivat epäjärjestyksen aiheuttama diskurssi, jonka taustalla voidaan havaita piirreteoreettinen näkökulma, sekä väkivallan oikeuttamisen diskurssi, joka tulkitsee väkivaltaa rooliteoreettisesta viitekehystä.

Auburnin ym. (1995) tutkimuksessa epäjärjestyksen (piirreteoreettinen) aiheuttama väkivallan diskurssi oli yleisin tapa, jonka puitteissa väkivaltaisia tekoja pyrittiin konstruoimaan. Tässä tutkimuksessa miehet pyrkivät rakentamaan hyväksyttävää (alkoholin käyttäjien) väkivallan käyttöä rooliteoreettisesta diskurssista käsin, jolloin oikeutetun väkivallan taustalla toimivat rationaaliset perusteet (esim. velvollisuuksien hoitaminen).

Sitä vastoin ei-hyväksyttävää (huumeiden käyttäjien) väkivaltaa perusteltiin piirreteoreettisesta tai epäjärjestyksen diskurssista käsin, jolloin yksilön emotionaalista tai luonteenpiirteistä johtuva väkivallan käyttö ei nähty oikeutettuna. Hyväksytyyn väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla tulkittiin olevan siten rationaaliset perusteet, kun taas ei-hyväksyttävän väkivallan käyttöön liitettiin tunteet ja irrationaalinen käyttäytyminen. Esimerkiksi Grönfors (1994) on kritisoinut rooliteorioiden normatiivisuutta, jonka puitteissa ei-normatiiviset käytännöt sijoitetaan

poikkeamisen (patologian) tiliin sen sijaan, että ne nähtäisiin erilaisina arvostuksina ja näiden tuottamina käytänteinä.

Hearn (1996) on tulkinnut heteroseksuaalisuuden toimivan itsestäänselvänä taustana, jota vasten väkivaltaa harjoitetaan ja siitä puhutaan. Samoin voidaan ajatella, että tietynlainen maskuliinisuus toimii kontekstina, jossa väkivalta ja periaatteellisuus yhdistetään ja väkivaltaa harjoitetaan. Tähän maskuliinisuuteen liittyvän naisten stereotypisoimisen kautta naisiin kohdistetun väkivallan luonnollisuuden itsestäänselvyys näyttäytyy Hearnin yhteenliittämän heteroseksuaalisuuden ja väkivallan tavoin.

Identiteetin rakentamisen dialogisuus jäsentää myös väkivaltaisten miesten tapaa rakentaa identiteettiään. Entisen ja nykyisen yhteiskunnallisen tason vastakkainasettelun kautta pyrittiin muotoilemaan sellaista maskuliinista ihannetta, jossa väkivallan käyttöön voitiin liittää sellaisia arvoja kuten välittäminen ja reiluus. Dialogin entisen (välittäminen) ja nykyisen (välinpitämättömyys) välillä väkivallan käytöstä rakennetaan ”entisaikaiseen” maskuliinisuuteen liittyvää hyväksyttävää tapaa toimia. Edleyn ja Wetherellin (1997) näkemys identiteetin tuottamisesta yhteiskunnallisten diskurssien ja institutionaalisten rakenteiden puitteissa tuo esille tärkeän näkökulman siitä, että identiteetin tuottaminen ei voi olla täysin omaehtoinen prosessi.

Marshin, Rosserin ja Harrén (1978) tutkimuksessa kaoottiselta ja impulsiiviselta vaikuttavan väkivaltaisen käyttäytymisen taustalta voitiin alakulttuurin sisältä väkivaltaa tarkasteltaessa hahmottaa viitekehys, jonka puitteissa väkivaltaa käytettiin tiettyjen ”sääntöjen” puitteissa. Tämä viitekehys määritteli mm. ne rajat, joiden yli väkivallassakaan ei voitu mennä. Väkivallan käytön taustalta voitiin hahmottaa tilanteet, jotka kyettiin spesifioimaan ja jotka nähtiin toiminnan legitimoimien taustalla. Marshin ym. ja tämän tutkimuksen kesken voidaan löytää selviä yhtymäkohtia miesten välistä väkivaltaa koskevien periaatteellisten ”sääntöjen” olemassaolosta.

McCarthyin ja Hydénin (1994) mukaan terapeutisissa keskusteluissa tulisikin ottaa huomioon se, millaiset positiot ja diskurssit ovat yksilölle ylipäättään mahdollisia laajemmissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa diskursseissa. Vaihtoehtoisen ja väkivallattoman käyttäytymisen omaksuminen ei siten ole ainoastaan yksilöön kiinnittyvä mahdollisuus. Jos yksilö tulkitsee (väkivaltaista) käyttäytymistään kuin ”rattaitten väliin joutumisena”, johon ei juuri voi vaikuttaa, täytyisi terapeutisissa

interventioissakin nähdä tärkeänä laajempi yhteiskunnallinen näkökulma sekä yksilön tilannetta terapian ulkopuolella määrittelevät mahdollisuudet. Hepburnin (1997) näkemys yksilöllisyyden korostamisesta modernin psykologian ongelmana tarjoaa erään tulkintamahdollisuuden miesten muutosta koskevaan puheeseen. Kaikki miehet eivät kokeneet olevansa ”yksilöinä vapaita” rakentamaan uudenlaista viitekehystä, jonka pohjalta väkivaltaa ei käsitettäisi yhtenä mahdollisena asioiden ratkaisutapana.

Kun yksilön autonomia määrittyy suhteessa muuhun ympäristöön, tällöin yksilön täytyy tietää, mitä uuden statuksen mahdollisuuksiin ja oikeuksiin kuuluu (Shotter, 1981). Silloin se, nähdäänkö muutos ylipäättään mahdollisena, liittyy keskeisesti vaihtoehtoisten viitekehysten omaksumisen mahdollisuuteen. Ryhmäterapia voi omalta osaltaan auttaa muodostamaan tällaista uudenlaista ja väkivallatonta viitekehystä. Toisaalta kun miehet osaltaan kokivat terapian lyhytkestoisuuden ja irrallisuuden arkitodellisuudesta ongelmaksi käyttäytymisen ”todellisen muutoksen” kannalta, voidaan kritisoida lyhytterapioiden merkitystä väkivallan hoidossa, varsinkin silloin kun väkivaltaisen miehen omasta näkökulmasta väkivalta tulkitaan ”elämäntapaongelmaksi”.

Tämän tutkimuksen näkökulma väkivaltaan on ollut poikkeava suhteessa modernin psykologian selitysmalleihin väkivallasta. Osittain pyrkimyksenä on ollut haastaa yksilöä patologisoiva näkemys väkivallan selitysmalleissa. Väkivallan selittämisessä tulisi enemmän huomioida sosiaalisten diskurssien valta ihmisten käyttäytymisen ohjaamisessa ja väkivaltaa tulisi tarkastella näihin arkipäiväisiin yhteiskunnassa käytettyihin sosiaalisiin diskursseihin kiinnittyvänä ilmiönä. Valtakulttuurin näkökulmasta väkivaltaisen osakulttuurin selittäminen voi johtaa harhaan, toisaalta nämä törmäykset voivat tarjota johtolankoja uuden näkökulman etsimiselle. Tällöin väkivaltaa pitäisi pyrkiä tarkastelemaan myös alakulttuurin ja väkivaltaisen miehen näkökulmasta käsin.

Väkivaltaisen miehen näkökulma tulisi ottaa huomioon myös terapeuttisten interventioiden suunnittelussa. Väkivaltailmiön ymmärtämisen kannalta tulisi paljastaa niitä keskeisiä funktioita ja merkityksiä, joita väkivallan käyttöön liitetään. Tämä on mahdollista ainoastaan väkivaltaisten miesten omasta näkökulmasta käsin.

Tutkimuksen tuloksiin voidaan kohdistaa kritiikkiä mm. tulosten yleistettävyyden kannalta tutkimukseen osallistujien pienen määrän vuoksi. Toisaalta

diskurssianalyttisen tutkimuksen näkökulmasta olennaista on esimerkiksi se, millaisia diskursseja väkivallan oikeuttamisen ympärille voidaan *ylipäättään* rakentaa ja mihin nämä diskurssit laajemmin yhteiskunnassa nojaavat. Näin ollen puheen ja sen aiheuttamien seurausten tarkastelu on mahdollista tutkimukseen osallistujien lukumäärästä riippumatta.

Kaksi tämän tutkimuksen miehistä oli saanut useita tuomioita väkivaltaisuudesta sekä rikollisesta toiminnasta. Kyseessä ei siten ollut pelkästään perhe- tai parisuhdeväkivalta, vaikka sekin oli puheissa läsnä, vaan yleinen väkivaltaisuus. Miehet, jotka olivat väkivaltaisia rikollisia olivat ensimmäisessä istunnossa melko dominoivia ja sillä on varmasti ollut merkitystä muiden (ei-rikollisten) ryhmään samastumisen ja sitoutumisen kannalta, koska miehet, jotka eivät olleet väkivaltaisia rikollisia, lopettivat terapian ensimmäisen istunnon jälkeen. Tätä kautta Mobilessa aloitetut motivointi- ja arviointijaksot tulevat erityisen tärkeäksi osaksi tätä hoitomallia.

Kun Mobilessa aloitettiin miehille motivointijaksot ennen ryhmäterapien alkua syksyllä -96 (II ryhmä) aloittavista ryhmistä eteenpäin, tästä on ollut ilmeistä hyötyä, sillä seuraavissa ryhmissä suurin osa miehistä on jatkanut terapian loppuun. Samoin arviointijakson merkitys ryhmäterapien onnistumisen kannalta on keskeinen, koska siinä voidaan kiinnittää huomiota ryhmään tulevien miesten taustoihin ja pyrkiä edistämään tällä tavoin ryhmään sitoutumista.

Tutkimusaineiston ja tulosten muodostumisen kannalta kiinnostava kysymys on myös se, kuinka tutkijan sukupuoli (nainen) olisi vaikuttanut aineiston muodostumiseen (ja tuloksiin), jos miehet olisivat tienneet tutkijan sukupuolen. Voidaan olettaa, että sillä olisi voinut olla merkitystä sen kannalta, kuinka miehet olisivat puhuneet naisista, ja tällä tavoin se olisi vaikuttanut olennaisesti aineistoon ja tulosten tulkintaan. Jos miehet olisivat tienneet naistutkijasta, he olisivat voineet puhua (tahtomattaankin), varsinkin naisiin kohdistuvasta väkivallasta, eri tavoin, ja pyrkiä käyttämään erilaisia oikeuttamiskursseja.

Kun tässä tutkimuksessa väkivaltaa tarkasteltiin nimenomaan miehen näkökulmasta, voidaan kritisoida sitä, että tutkija on nainen. Samaa sukupuolta oleva tutkija olisi voinut omaksua tutkittavien näkökulman eri tavoin. Toisaalta saman valtakulttuurin jäsenenä sekä tutkimukseen osallistujat että tutkija jakavat (ainakin jossain määrin) samoja kulttuurisesti olemassaolevia diskursseja ja siten kielenkäytön

tutkimuksessa voidaan tunnistaa ja tulkita käytettyjä diskursseja sukupuolesta ja tietyn alakulttuurin näkökulmasta riippumatta.

Tutkimuseettisesti voidaan pohtia sitä, olisivatko jotkut ryhmän miehistä kieltäytyneet terapiasta ja tutkimuksesta, jos tutkijan sukupuoli olisi tiedetty. Miehet olisivat voineet kokea tulevansa väärinymmärretyiksi ja kiusaantuneet naisen läsnäolosta, sillä ryhmäläiset ilmaisivat selvästi käsityksensä siitä, että he kokivat tulevansa ymmärretyiksi juuri sen vuoksi, että terapeutit olivat miehiä. Toisaalta tällainen menettelytapa on perusteltu tutkimuksellisesta näkökulmasta.

Aineiston runsaus itsessään nostaa esille monia uusia tutkimuskysymyksiä. Miesten puheissa oli selkeitä viitteitä psykologisten teorioiden ja käsitteiden (taitavasta) käyttämisestä oman väkivaltaisuuden selittämisessä. Kun modernin psykologian käsitteistö elää voimakkaasti arkipäivän puheissa, niin väkivallan oikeuttamista olisi voinut tarkastella myös siitä näkökulmasta, miten miehet käyttävät psykologisia diskursseja selittäessään väkivaltaisuuttaan. Tämän tutkimuksen puitteissa siihen ei kuitenkaan ollut mahdollista ottaa kantaa.

Naisiin kohdistuvan väkivallan suhteen voidaan pohtia mm. sitä, missä määrin naiset (uhrit) jakavat heihin itseensä kohdistuvan väkivallan luonnollisuuden ja oikeutettavuuden diskurssia. Jakavatko he esimerkiksi käsityksen tietynlaiseen maskuliinisuuteen liittyvästä väkivallan käytöstä, joka sen vuoksi nähdään ehkä uhrienkin taholta luonnollisena tai väistämättömänä?

Väkivaltailmiön ymmärtämisen kannalta väkivaltaisten miesten näkökulmasta tehtyä tutkimusta tarvitaan lisää. Tärkeitä tulevaisuuden tutkimusaiheita liittyy erityisesti väkivaltaisten miesten (ryhmä)terapiaan. Kiinnostava ja tärkeä tutkimuskysymys koskee miesten omia arvioita siitä, mikä terapiassa koetaan merkityksellisenä. Väkivaltaisen miehen näkökulman huomioiminen hoitomallin kehittämisen kannalta on tärkeätä. Samoin terapeutin vuorovaikutuksen tutkiminen siitä näkökulmasta, millaisia mahdollisuuksia se tarjoaa väkivaltaan liittyvien diskurssien purkamiselle ja vaihtoehtoisten rakentamiselle. Miesterapeutivetoisten terapiaryhmien (tuloksellisuuden) vertaaminen tavanomaisempiin terapioihin väkivaltaisten miesten hoidossa on myös terapeutin hoidon kehittämisen kannalta keskeistä.

LÄHTEET

- Adams, P., Towns, A. & Gavey, N. (1995) Dominance and entitlement: the rhetoric men use to discuss their violence towards women. *Discourse & Society*, 6 (3), 387-406.
- Alasuutari, P. (1989) Kvalitatiivinen analyysi kulttuurisen kieliopin etsimisessä. *Sosiologia*, 4, 267-276.
- Auburn, T., Drake, S. & Willig, C. (1995) 'You punched him, didn't you?': versions of violence in accusatory interviews. *Discourse & Society*, 6 (3), 353-386.
- Cox, L. & Lyddon, W. (1997) A discussion of emerging identity constructs. *Journal of Constructivist Psychology*, 10 (3), 201-219.
- Davies, B. & Harré, R. (1990) Positioning: the discursive production of selves. *Journal of the Therapy of Social Behavior*, 20 (1), 45-63.
- Edley, N. & Wetherell, M. (1997) Jockeying for position: the construction of masculine identities. *Discourse & Society*, 8 (2), 203-217.
- Ehrnrooth, J. (1990) Intuitio ja analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.), *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. (s. 30-41). Helsinki: Gaudeamus.
- Eskola, J. (1991) Kasvatustieteellinen "todellisuus" ja diskursiiviset tulkinnat. *Kasvatus*, 5-6, 420-427.
- Foshee, V. & Linder, G. (1997) Factors influencing service provide motivation to help adolescent victims of partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 12 (5), 648-664.
- Gergen, K. (1985) Social constructionist inquiry: context and implications. Teoksessa K. J. Gergen & K. E. Davis (toim.), *The social construction of the person* (s. 3-18) New York: Springer Verlag.
- Grönfors, M. (1994) Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa J. Sipilä & A. Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan* (s. 63-76). Tampere: Vastapaino.
- Hearn, J. (1996) Heteroseksuaalinen väkivalta lähipiirin naisia kohtaan. Sukupuolistunut väkivalta miesten kertomuksissa. *Janus*, 4 (1), 39-55.

- Hepburn, A. (1997) Teachers and secondary school bullying: a postmodern discourse analysis. *Discourse & Society*, 8 (1), 27-48.
- Heritage, J. (1996) *Garfinkel ja etnometodologia*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Husso, M. (1995) Mustasukkaisuus ja masokismi intiimin väkivallan selittäjänä. *Naistutkimus*, 3, 34-47.
- Hydén, M. & McCarthy, I. C. (1994) Woman battering and father-daughter incest disclosure: discourses of denial and acknowledgement. *Discourse & Society*, 5 (4), 543-565.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993) *Diskurssianalyysin aakkoset*. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Jokinen, A. & Juhila, K. (1991) *Diskursseja rakentamassa. Näkökulmia sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen*. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitos. Tutkimussarja A: 2.
- Katz, J. (1995) Reconstructing masculinity in the locker room: the mentors in violence prevention project. *Harvard Education Review*, 65 (2), 163-174.
- Kiviaho, P. (1994) Väkivalta ei saa olla tabu. *Sosiaalinen Aikakauskirja*, 4, 14-15.
- Lappalainen, M., Mäntynen, P. & Wahlström, J. (1995) Perheväkivallan diskurssit. *Psykologia*, 30, 347-356.
- Marsh, P., Rosser, E. & Harré, R. (1978) *The rules of disorder*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Martin, P. Y. & Hummer, R. A. (1989) Fraternities and rape on campus. *Gender & Society*, 3 (4), 457-473.
- Mäkelä, K. (1990) Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa K. Mäkelä (toim.), *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta* (s. 42-61). Helsinki: Gaudeamus.
- O'Connor, P. E. (1995) Discourse of violence. *Discourse & Society*, 6 (3), 309-318.
- Peltoniemi, T. (1984) *Perheväkivalta*. Keuruu: Otava.
- Scully, D. & Marolla, J. (1993) "Riding the bull at Gilley's": convicted rapists describe the rewards of rape. Teoksessa P. B. Bart & E. G. Moran (toim.), *Violence against women. The bloody footprints* (s. 26-46). California: Sage Publications.

- Shotter, J. (1985) Social accountability and self specification. Teoksessa K. J. Gergen & K. E. Davis (toim.), *The social construction of the person*. New York: Springer Verlag.
- Shotter, J. (1989) Social accountability and the social construction of 'You'. Teoksessa J. Shotter & K. J. Gergen (toim.), *Texts of identity* (s. 133-151). London: Sage Publications.
- Shotter, J. (1981) Telling and reporting: prospective and retrospective uses of self-ascriptions. Teoksessa C. Antaki (toim.), *The psychology of ordinary explanations of social behaviour* (s. 155-181). London: Academic Press.
- Simonen, K. (1994) Kilpaileva kulttuuri siittää väkivaltaa. *Dialogi*, 4, 53.
- Sipilä, J. (1992) Mitä on miestutkimus? *Naistutkimus*, 2, 19-25.
- Stamp, G. H. & Sabourin, T. C. (1995) Accounting for violence: an analysis of male spousal abuse narratives. *Journal of Applied Communication Research*, 23, 284-307.
- Stiles, W. (1993) Quality control in qualitative research. *Clinical Psychology Review*, 13, 593-618.
- Suoninen, E. (1997) Selonteot ja oman toiminnan ymmärrettäväksi tekeminen. *Sosiologia*, 1, 26-38.
- Tesch, R. (1990) *Qualitative research: analysis types and software tools*. New York: Falmer Press.
- Tynjälä, P. (1991) Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. *Kasvatus*, 5-6, 387-398.
- Wahlström, J. (1993a) Kvalitatiivinen analyysi terapatutkimuksessa. *Psykologia*, 4, 248-254.
- Wahlström, J. (1993b) Merkitysten muuttuminen perheterapiassa. *Psykologia*, 3, 183-186.
- Wetherell, M. & Potter, J. (1989) Narrative characters and accounting for violence. Teoksessa J. Shotter & K. J. Gergen (toim.), *Texts of identity* (s. 206-219). London: Sage Publications.

